ANUL II. — No. 11. NOEMBRE 1891.

ANALELE ARCHITECTUREI

ŞI ALE

ARTELOR CU CARE SE LÉGĂ

DIRECTOR I. N. SOCOLESCU ARCHITECT

NOTE TRISTE

Nu ştim dacă lectorii noştri cunosc publicaţiunea Ministerului de culte, făcută anul trecut, sub titlul *„Restaurarea monumentelor istorice.* 1865—1890. *Acte şi rapórte oficiale“*. Ea a fost întreprinsă într'adins, pentru ca corpurile legiuitóre să fie puse în curent, de cele ce se petrec cu vechile clădiri, ce sunt date pe mîna unuĭ străin rapace, vandal.

Pentru azĭ culegem dintr'însa tot ce priveşte biserica Treĭ Erarhĭ din Iaşĭ.

***

6 Mai 1878. — Archiereul Iosif Bobulescu printr'un raport adresat Ministeruluĭ de Culte, cere pentru biserica luĭ Vasile Lupu reparaţiĭ radicale, ce sînt de „neapărată trebuinţă“. — D. Gr. Stefănescu, directorul Ministeruluĭ decide, ca să se ia măsurĭ pentru facerea devisuluĭ.

8 Mai 1878. — Prin referatul şefuluĭ divizieĭ Cultelor, se aminteşte Ministruluĭ, că sînt puşĭ la disposiţiunea mănăstireĭ Treĭ Erarhĭ 10.000 leĭ „pentru primele reparărĭ şi pentru un studiu serios, destinat restaurăriĭ complete“.

14 Mai 1878. — Primarul Iaşilor Pastia face cunoscut, că mijlócele comuneĭ sînt restrînse şi cere ministeruluĭ de a hotărî dînsul un architect pentru facerea devisuluĭ de reparaţiunĭ. Prin deciziunea ministeruluĭ de Culte se invită inginerul Cugler, „ca să facă devizul de reparaţiunile trebuincióse la mănăstirea Treĭ Erarhĭ.“

24 Mai 1878. — Adresa Ministruluĭ Cultelor cu No. 4844 către architectul Carol Cugler“ a forma de urgenţă un devis pentru primele reparaţiĭ, de carĭ biserica Treĭ Erarhĭ are maĭ întîĭ necesitate“; iar maĭ la vale: „Asemenea vĕ rog, d-le architect, să formaţĭ un plan şi devis pentru completa restaurare a ḑiseĭ bisericĭ“.

Timp de treĭ anĭ totul reintră în tăcere. De la ultima dată (Mai 1878) pînă către finele luĭ 1881 nu găsim nicĭ o adresă, nicĭ un raport, nicĭ un referat. In fine D. Lecomte apare . . . Ministerul îĭ dă însărcinarea de a vizita biserica luĭ Vasile Lupu şi a 'ĭ raporta asupra mijlócelor de conservare.

20 Octombre 1881. — D. Lecomte raportéză ministeruluĭ, că *n studiu serios pentru dresarea proeclelor definitive nu se póte face, de cît în urma construireĭ unor* schele sistematice, *care să serve pentru tot timpul restaurăreĭ.* Numaĭ ast-fel se va putea examina în particular *bucăţică cu bucăţică* şi a vĕ da o estimaţie *cît se póte de esactă* pentru o restaurare completă. „Pe acest raport se află nota ministruluĭ V. A. Urechia: „Mulţumindu-se d-luĭ Lecomte pentru că a bine-voit a face acéstă cercetare, se va cere tot d-luĭ devisul pentru facerea scheleĭ indispensabile la restaurare. D-luĭ va fi invitat a ne arăta în ce condiţiunĭ ar priimi să se însărcineze cu acéstă importantă restaurare a monumentuluĭ“.

29 Octombre. 1881. — Deciziunea Ministruluĭ Cultelor V. A. Urechia:

Avînd în vedere însemnătatea istorică a mănăstireĭ Treĭ Erarhĭ din Iaşĭ;

Avînd în vedere că, dacă ar maĭ întîrzia restaurarea acestuĭ monument al arteĭ şi al pietăţiĭ nóstre, s'ar ruina neîndoios;

Avînd în vedere legea credituluĭ de 3.0.000 leĭ;

Decidem, că pentru o lucrare de mare importanţă, cum este acéstă mare restauraţiune, să se céră încuviinţarea consiliuluĭ de miniştriĭ, pentru aprobarea anexatelor condiţiunĭ, cu care d. Lecomte se angajază a conduce restauraţiunea mareluĭ monument din Iaşĭ.

24 Februarie 1882. — D. Lecomte trimite din Paris Ministeruluĭ un scurt şi coprinḑător *„devis estimativ (aproximativ) general“*

Schele	Leĭ	20.000
Şantiera	„	6.000
Acoperitul bisericeĭ	„	32.240
Şghiaburĭ	„	4.588
Burlane	„	1.000
Decoraţiunĭ pentru acoperiş	„	3.445
Zidăriă şi sculptură	„	170.160
Restaurarea a 15 ferestre	„	4.500
Restaurarea a două uşĭ	„	1.600
Agenţia lucrărilor	„	36.400
Cheltuelĭ de călătoriă	„	8.000
Total general	Leĭ	287.933

1 Aprilie 1882. — Ministerul încheiă contract cu d. Lecomte pentru *restaurarea exterióră* a bisericeĭ.

Restaurarea exterióră a fost atît de bine condusă, în cît restaurarea interióră a devenit inevitabilă, căcĭ tótă clădirea a fost supusă uneĭ întregĭ prefacerĭ.

Contractul coprinde 13 articole.

Iată cum sună articolu 5 : „Indată după aşezarea schelelor, d. Lecomte, va proceda la ridicarea esactă a monumentuluĭ şi va dresa un stat figurativ al stăreĭ actuale şi un *proect de restaurare*, cu devis descriptiv şi estimativ al lucrărilor de esecutat, *coprinzênd şi statua luĭ Vasile Lupu în marginile sumeĭ votate de cameră*.

Art. 7. D. Lecomte va avea *deplină libertate de acţiune* din punctul de vedere al esecutăreĭ artistice a lucrărilor de restaurare.

In privinţa durateĭ se prevede prin articolul din urmă, ca lucrările să fie terminate în decurs de treĭ anĭ.

10 Aprilie 1882. — Referatul Ministruluĭ către consiliul de miniştri: „Subsemnatul are onóre a supune în deliberarea d-v. alăturatul devis estimativ, precum şi condiţiunile cu care d. architect Lecomte, se angajază a conduce restaurarea mareluĭ monument din Iaşĭ; rugându-vě d-lor miniştri ca aprobându-le, să bine-voiţĭ a mě autoriza să prezent Corpurilor legiuitóre, cuvenitul proiect de lege, spre a se autoriza *esecutarea în regie*, a aceste restaurărĭ, în decurs de *doĭ anĭ*, sub coducerea d-luĭ architect Lecomte, cu suma generală de leĭ 300,000, plătindu-se anul acesta leĭ 80,000 ce am disponibilĭ din *împrumutul de leĭ 300,000*, destinat pentru restaurărĭ de mănăstirĭ şi bisericĭ, iar restul de leĭ 220,000 să se prevadă în budgetul eserciţiuluĭ viitor 1883—84".

Fără planurĭ, fără devizurĭ, fără studiĭ sěvârşite, se încheiă contract, se alocă 300,000 leĭ d-luĭ Lecomte, ca să procedeze *în regie* la restaurare.

Nicĭ treĭ lunĭ nu trec şi iată că se iveşte o schimbare la faţă.

8 Iulie 1882. — D. Lecomte reporteză ministeruluĭ: „Observînd *cu atenţiune şi pipăind de aprópe* monumentul, *m'am convins maĭ mult de ceea-ce gândém* la prima examinare în privinţa restaurăreĭ sale artistice.„ Şi aci înşiră cutremurele de pămênt, focul şi cîte alte cataclisme pentru a ajunge la concluzia: Tóte acestea, Domnule Ministru *trebuia vězute maĭ dinainte* spre a servi de bază pentru o estimaţiune. *Nu rěmîne îndoială că estimaţiunea ce v'am presintat va fi întrecută*".

Apostila ministruluĭ V. A. Urechia este scurtă şi precisă: „D. Lecomte va fi rugat *să ne presinte definitivul devis şi plan*".

Trec anĭ de zile şi neam de plan saŭ devis detaliat nu se presintă ministeruluĭ. De altmintrelea veşnic acesta a fost sistemul d-sale, ministerul să nu cunóscă nimic din lucrările întreprinse, cu atât maĭ puţin de costul lor. Miniştri se succed, toţĭ, unul după altul cer planurĭ şi devize. D. Lecomte . . . face pe n'aude, n'avede!

In vremea aceasta fără plan, fără devis, cu alte cuvinte fără nicĭ un fel de socotélă, lucrările bisericeĭ Treĭ Erarhĭ se acopereaŭ „din fondul special de la Casa de depunerĭ şi consemnaţiunĭ din produsul bunurilor vîndute şi carĭ se vor maĭ vinde".

La 26 Septembre 1884 Ministrul mirat, că d. Lecomte nu maĭ dă nicĭ un semn de viaţă cu biserica luĭ Vasile Lupu, trimite adresa (No. 10,903) la care restauratorul dă séma din Paris....

In raportul sěŭ de la

2 Noembre 1884 găsim iarăşĭ fraseologiĭ secĭ, neînsoţite însă cel puţin de un mic desemn în care să se vadă lucrul efectuat . . . cu ce debuteză raportul? Ascultaţĭ: „Biserica Treĭ Erarhĭ de şi fórte sdruncinată de cutremurile de pământ, destrusă de focurĭ". . . .

„*Nesiguranţa ce aveam din cauza neexaminăriĭ interiorului*, nu mi-a permis a adresa Ministeruluĭ un raport asupra stăreĭ reale a monumentuluĭ şi de a da o estimaţie *aproximativă*" . . . Anĭ întregĭ clădirea e pe mâinile d-sale, o pipăe şi o ciocăneşte . . . . şi la urma urmeĭ, cât va costa totul? Neant!

„ Orĭ-cum însă, continuă faimosul meşter, lucrarea nu s'a întrerupt nicĭ o dată, avênd o mergere regulată *chiar iarna*, după cum pot mărturisi persónele de distincţie, ce se intereséză de monumentele istorice ale ţăriĭ şi carĭ aŭ vizitat des lucrările din Iaşĭ, chiar de la începutul restaurăriĭ".

După ce raportul ne plimbă pe la Hordineştĭ, prin Cernăuţĭ, pe la Moscova, după ce ne spune că biserica Treĭ Erarhĭ „signalată de mult încă atenţiuniĭ voiajorilor din toate ţările, merită a fi clasată printre monumentele istorice cele maĭ cuvioase, nu numaĭ ale Românieĭ, dar şi ale Europeĭ orientale", după ce pune în vederea Ministruluĭ, „restaurarea actuală este o *restaurare seriósă*, vom fi siliţi a reconstrui o mare parte a edificiuluĭ" . . . . monumentalul raport expediat din Paris încheiă: „Cu ocasia nouluĭ meŭ voiagiu la Iaşĭ, voi avea onoarea, Domnule Ministru, de a vě adresa un raport, prin care vě voi expune *ce maĭ rămâne de făcut* pentru complectarea restaurăreĭ acestuĭ interesant edificiŭ, la care voi adăoga şi o *estimaţie aproximativă*".

Nicĭ plan, nicĭ devis, nicĭ un desemn, ci un simplu raport însoţit de o estimaţie . . . . *aproximativă*.

Notaţĭ, tóte cifrele d-sale rămân în nori, îndoelnice, aproximative.

13 Februarie 1885. — Raportul d-luĭ Lecomte. „Restaurarea bisericeĭ Treĭ Erarhĭ din Iaşĭ ne-a prezentat *greutăţĭ şi surprise*, carĭ au schimbat cu totul estimaţia făcută acestor lucrărĭ" . . . . iarăşĭ ne vorbeşte de cutremur, de focurĭ dese ce a suferit clădirea . . . .

Reproducem textual: „Prin cercetările ce fac în acest timp la noile restaurărĭ de la Sf. Nicolae din Iaşĭ şi la Mitropolia din Târgovişte, am găsit transformărĭ şi dispoziţiĭ fórte interesante, la carĭ nicĭ nu m'am aşteptat la început din *examinarea superficială* a monumentuluĭ.

Astăzĭ când lucrarea e pe jumătate făcută, *vă pot spune în mod precis, pe cât timp îmĭ stă în putinţă*, costul lucrărilor ce maĭ rămîn de făcut.

In restaurarea acestor clădirĭ istorice *nu se póte fixa de la început în mod precis* ce trebue a se face".

Tóte aceste preparative aŭ de scop de a poleĭ pilula . . . Iată continuarea raportuluĭ: „Creditul de 300.000 leĭ alocat pentru acéstă lucrare, isprăvinduse la finele luĭ Martie viitor, am onórea a vě înainta aci *un tabloŭ* de lucrările ce maĭ rămân de făcut pentru terminarea *restaurăriĭ exterióre* a bisericeĭ Treĭ Erarhĭ şi a căror valóre să sue la suma de 250.000 leĭ, *dacă se vor executa în doĭ anĭ*,

„Ar fi de trebuinţă d-le Ministru ca tot d'o-dată să se prevază şi suma trebuinciósă pentru polihromia exterióră şi dalagiul interior, ca să se pótă ridica schelele, o dată cu terminarea restaurăreĭ construcţiĭ şi a vedea clădirea definitiv terminată".

Suma totală *ar fi* de 308 000 leĭ, când aţĭ bine-voi a vedea terminate maĭ curând aceste lucrărĭ".

E bine să punem sub ochiĭ lectorilor, carĭ póte nu sînt obişnuiţĭ cu chipul de a procede al D-luĭ Lecomte, cifrele înşirate din acest raport şi însemnate la bagatela de 308.000 leĭ, peste 300.000 deja sleiţĭ.

Arătarea lucrărilor	Cantităţĭ orĭ suprafeţe	Preţul unitar	Costul Leĭ
Decoraţia exterióră cu aurăriĭ şi culorĭ	600 m. p.	70	42.000
Dalagiul interior de marmoră şi mosaic	—	—	16.000
Cioplirea şi sculptarea în piatră de Cîmpulung a *bazeĭ unghiulare*	38 m. c.	180	6.840
Cioplirea şi sculptarea în piatră de Cîmpulung a corpuluĭ turnuluĭ est	114	220	25.080
Cioplirea a douĕ arcurĭ pe carĭ stă turnul	4	500	2.000
Aşezarea pietrelor la corpul turnuluĭ, la baza unghiulară, baza pătrată, la arcurĭ şi facerea zidăriilor cu cărămidă	250	70	15.500
Aşezarea restuluĭ de soclu deja cioplit	80	30	2.400
Desfacerea zidăriilor stricate la corpul bisericiĭ	450	10	4.500
Cioplirea şi sculptarea a douĕ uşĭ de piatră	14 m. p.	200	2.800
Cioplirea şi sculptarea în piatră a treĭ ferestre gotice	12	200	2.400
Piatra de Cîmpulung pentru douĕ uşĭ şi treĭ ferestre	13 m. c.	200	2.600
Cioplirea şi sculptarea a patru asize de d'asupra, împreună cu ciubucul	120 m. p.	150	18.000
Piatra pentru aceste patru asize	36 m. c.	200	7.200
Zidăriĭ la corpul bisericiĭ, de la soclu pînă la ciubucul de sus, aşezarea bucăţilor vechĭ şi întrebuinţarea de bucăţĭ noĭ în locul celor stricate	350	70	24.500
Cioplirea bucăţilor noĭ pe faţa bisericiĭ, racordarea celor vechĭ cu cele noĭ, recioplirea în părţile stricate a suprafeţelor vechĭ, facerea rosturilor	700	30	21.000
Uşa de piatră dinăuntrul bisericiĭ, cioplirea, sculptura şi material	20	200	4.000
Calorifer, aparatul şi *instalarea zidăriĭ*	—	—	13 000
Tencuiala interióră pe tótă suprafaţa bisericeĭ cu ipsos	1.600	6	9.600
Ferestre, geamurĭ şi cercevele	26	300	7.800
Douĕ uşĭ de fier cu ornamente	2	1.500	3 000
Crucile de aramă aurite	4	500	2.000
Invelitórea de aramă	400	60	24.000
Paratoner	—	—	3.500
Personal	—	—	35.000
Cheltuelĭ neprevĕzute	—	—	3.280

Apostila ministruluĭ e scurtă. „Se aprobă şi se va esecuta prin legea de construcţiunĭ". Vorbă să fiă! Cu aceste cifre rotunde, fără plan, fără devis amănunţit, fără vre-o antimăsurătóre, Domnul Lecomte merge înainte. Legea construcţiunilor prevede licitaţiĭ, antreprise, depunerĭ de garanţiĭ, sume reţinute pentru buna executare de lucrărĭ... Tóte acestea remîn literă mórtă. Domnul Lecomte dirige şi esecută în acelaş timp, jucînd ambele rolurĭ de odată antreprenor şi architect-director... Caz unic în ţară!

In acest raport architectul crede de cuviinţă să pomenéscă şi de sf. Nicolae din Iaşĭ.....

Şi nu trecuse nicĭ douĕ-zecĭ de anĭ de cînd unul din istoriciĭ noştri. vorbind de bătălia de la Grumăzeştĭ scrisese: „Ştefan descalecă în Iaşĭ şi drept recunoştinţă, către acel ce i-a dat cununa biruinţiĭ, începu a zidi biserica sf. Nicolae cel mare — biserică ce stă şi până astă-zĭ *tare ca tunul*, ca un model de archi tectură vechiă, ca un document viu al vitejiĭ şi pietăţiĭ străbunilor.

Se cunóşte sórta acesteĭ bisericĭ. D. Lecomte fără nicĭ o milă a dărîmat-o din temelie!... Eată cum se practică restaurările la noĭ, pentru carĭ ţara se *imprumulă* cu miĭ şi milióne!

29 Martie 1885 — Se aprobă ca restaurarea Treĭ Ierarhilor să se facă în *doĭ anĭ*, întrebuinţând pe fie-ce an cîte 161.500 leĭ adică jumĕtate din suma de 323.000 leĭ, acordată pentru lucrarea acésta.

2 Aprilie 1885. Se reînoeşte contractul d-luĭ Lecomte cu Ministerul de Culte; prin art. 6 se îndatoréză să dea treptat cu trebuinţele lucrărilor tóte planurile, secţiele şi detaliele necesariĭ.

Art. 15 Ca şi în trecut diurna lunară a d-luĭ Lecomte va fi de 2,600 leĭ, *plătiţĭ în aur*.

Art. 18. In limitele posibile, d. Lecomte va continua a ridica planurile diferitelor bisericĭ din ţară, în vederea publicăreĭ unuĭ uvragiu, coprinzând monografia Curţiĭ de Argeş şi a bisericeĭ Treĭ Erarhĭ precum şi un studiu paralel a monumentelor istorice a Românieĭ în comparaţie cu edificiile bizantine.

Nicĭ un comentar.

Atenţiune lector.

Prin raportul din

12 Ianuarie 1887.— Architectul restaurator zice „Creditul acordat pentru lucrările bisericeĭ Treĭ Erarhĭ fiind terminat, conform cerereĭ d-vóstră am onóre a vĕ înainta aci alăturat *estimaţia generală pentru terminarea complectă a monumentuluĭ*" .....

„Biserica Tri-Sfetitele suferise transformărĭ şi degradărĭ enorme în cursul veaculuĭ. *Rĕu clădită de la început* .... fără legăturĭ, să vedea a fi fost *esecutată de lucrătorĭ fără nicĭ cea maĭ mică cunoştinţă* de clădirĭ" ....

Raportul ne spune că „pentru întréga biserică s'a cheltuit suma de 623.000 leĭ în patru anĭ".

Aci e aci! De unde pînă în 1887 se presintaŭ estimaţiĭ *aproximative* de miĭ şi sutimĭ de miĭ de leĭ, d. Lecomte fără nicĭ o témă şi sigur de succesul sĕu, presintă o estimaţiă generală pentru biserica Treĭ-Erarhĭ de 1.153.740—*un milion o sută-cincĭ-ḑecĭ şi treĭ miĭ şapte sute patru-ḑecĭ* leĭ !!!

..... De aş avea putere, eu
Aşĭ lua pămîntu 'n mînă
Şi aş svîrli în Dumnezeu!
. . . .

Inainte de a termina, pentru azĭ, alăturăm acest tablou după scriptele oficiale, de baniĭ cheltuiţĭ şi ce se maĭ cer încă de d. Lecomte, pentru lucrările ce 'ĭ sînt încredinţate:

Cheltuiţĭ		A se cheltui
1.772 000	Curtea de Argeş	—
100.000	Biserica Sf. Nicolae din Iaşĭ	629.000
200.000	Biserica Sf. Dumitru din Craiova	401.000
100.000	Mitropolia din Tîrgovişte	400.000
487.000	Reşedinţa episcopală de Argeş	596.000
886.000	Treĭ-Erarhĭ din Iaşĭ	1.153.000
3.545.000		3.179.000

Peste *şase milióne*, fără a ţine în socotélă, că sumele cerute pentru sfârşirea tutor lucrărilor nu sînt de cît *aproximative*...

Stefan Ciocarlan.

ARTA ŞI IMPORTANŢA EĬ [1]

„Lăsaţĭ să bem încă, noĭ ultimiĭ credincioşĭ
„Din urna simboluluĭ, unde se muiaŭ ceĭ tarĭ
„Templele nóstre sunt distruse, dar o lege eterne,
„Din Olympul ideal, renasc ḑeiĭ ceĭ morţĭ
„. . . . .
„Spuneţĭ voĭ, rĕmăşiţe mute ale sublimelor gîndirĭ,
„Marmurĭ sfărĕmate, care e drumul ce duce
„Către viaţa de aur . . . . . .
„Unde se duce ceea ce omul a distins?

Ast-fel se vaetă poetul în amărăciunea de care stă coprins, pironit în faţa măreţelor lucrărĭ, care aŭ făcut admiraţiunea, viaţa, veselia preoţilor arteĭ. Ast-fel se tînguește artistul poet care vĕḑênd indiferinţa lumeĭ pentru aceea ce a făcut odinióră gloria eroilor şi mărirea popórelor, scóte în accente jalnice chinul sufletuluĭ sĕŭ.

Voiŭ vorbi despre artă, voiŭ vorbi despre însemnătatea ce are în progresul civilisăreĭ omenireĭ şi nu voiŭ avea altă pretenţiune de cît a spune că nu mie, admirator al eĭ, entusiasmul tînĕr al uneĭ inimĭ simple. Dar ceĭ carĭ 'mĭ fac cinstea să mĕ asculte, vor duce cu dênşiĭ povestirea şi maĭ simplă a fericitelor preocupărĭ care 'mĭ-aŭ pricinuit atîtea momente de veselie. In acest concert măreţ, care se chiamă natura, lume, nu eŭ voiŭ fi póte cel d'întîŭ saŭ cel din urmă care voiŭ scóte o notă discordantă.

Domnilor,

Unul dintre savanţiĭ noştri, spunea într'o conferinţa a sa, că, doue par a fi alternativele între care osciléḑă spiritul omenesc: *Analisa* şi *Sintesa*. Iar unul din maeştriĭ meĭ, într'o lecţiune ţinută în acéstă sală chiar, afirma acelaşĭ lucru, prin frumósele şi puternicele exemple ce numaĭ dênsul ştie a le face cu atîta farmec, cunoscute tinereĭ nóstre inteligenţe. Acest adevĕr, se observă în tóte manifestările spirituluĭ omenesc, în filosofie, în artă, în industrie, etc.

Doue marĭ epocĭ sunt în viaţa unuĭ popor ca şi a unuĭ individ, în tot ceea ce priveşte resultatele activităţeĭ sale. Epoca *analiseĭ* şi epoca *sintesei*. In tinereţe popórele ca şi indiviḑiĭ, caută, cînd maĭ pe dibuite, cînd maĭ raţional, scrutéḑă fără încetare, elementele lucrurilor, fenomenelor înconjurătóre, *accentuînd* chiar grotesc cîte o dată, saŭ cel puţin naiv, spiritul de analisă, în tóte detaliurile, tóte particularităţile obiectelor supuse cercetăreĭ sale minuţióse.

Să vorbim de artist.

Cînd începe a studia forma obiectelor şi a o representa, pe hîrtie, pînḑă, etc.. prin cărbune, colóre,.. creion, se observă în tot-d'a-una o naivă preocupare de detaliurĭ o ne-obosită căutare a elementelor compunĕtóre, o displăcută accentuare chiar, a acelor părţĭ care nu forméḑă tocmaĭ *caracterul esenţial*, isbitor pe care nu 'l póte surprinde în puternica 'ĭ simplitate în strălucita 'ĭ frumuseţe de cît numaĭ atuncĭ cînd artistul a ajuns după atîtea *oscilărĭ*, în epoca mare a *sintesei*, în epoca aceea adică, în care inteligenţa sa ajunsă la maximul relativ de desvoltare, educaţiunea artistică a ochiuluĭ sĕŭ, 'ĭ permite a traduce în liniĭ *puternice*, caracterul principal esenţial, al obiectelor supuse studiuluĭ sĕŭ.

In acéstă epocă a sinteseĭ, lucrările artistuluĭ sunt adevĕratele lucrărĭ după care 'l putem judeca

In acéstă epocă din viaţa artistuluĭ s'aŭ produs tóte capod'operile care 'ĭ-aŭ făcut gloria şi aŭ rĕspîndit faima numeluĭ sĕŭ şi a ţĕreĭ care 'ĭ-a dat naştere.

[1] Conferinţă ţinută la şcóla de Belle-Arte din Bucureştĭ, la 10 Noembre de D. *Demetru Georgescu*, student în anul III-lea.

Printr'o misteriósă ordine a *provedinţeĭ*, o dată ce arta, ca şi cele alte manifestărĭ ale spirituluĭ, aŭ ajuns la un popor în culmea perfecţiuneĭ şi desvoltăreĭ relative, îndată ce progresul a urmărit tréptă cu tréptă viaţa acestuĭ popor, de-o-dată 'l vedem cădênd, şi firul activităţeĭ reluat, fără încetare de alte popóre, care la rîndul lor cad în nóptea uităreĭ, dînd locul altora în istoria civilisăreĭ. In tot-d'a-una însă, drumul parcurs de progres, în acéstă uriaşă linie zigzată, este maĭ mare de cît acela al cădereĭ.

Şi operile produse prin activitatea omeniréĭ în strălucita epocă a sinteseĭ, sunt cu atît maĭ măreţe, cu cît ele aŭ fost concentrarea maĭ multor inteligenţe, maĭ multor *forţe viĭ*. Acestea ḑise, să vedem care sunt isvórele care aŭ dat naştere lucrărilor artistice şi dacă pricina care le produce este firéscă-atuncĭ efectul căutat, 'şĭ are un scop, 'şĭ are o noimă în viaţa umanităţeĭ. Să încercăm dar:

De cînd se naşte şi pînă cînd móre, omul este agitat de dorinţa pentru fericire; viaţa luĭ e o luptă ne-sfîrşită, cu elementele natureĭ, cu semeniĭ sĕĭ chiar pentru atingerea fericireĭ.

Cînd este mic, doreşte mîncare, abuz de agremente, de jocurĭ, etc.. Se face maĭ mare, doreşte să înveţe carte, să 'şĭ capete o cunoştiinţă asupra vre-unuĭ meşteşug cu care să pótă trăi. Trece de epoca tinereţeĭ către a maturităţeĭ, doreşte o splendidă posiţie în societate, doreşte să aibă mijlóce bune de traiŭ, să 'şĭ apropie simpatia cutăreĭ saŭ cutăreia persóne vrednice de cinste, să aibă locuinţă frumósă, să studieze voiajînd; doreşte în fine să se bucure de tóte mulţumirile vieţeĭ. Ajunge în vîrsta bĕtrîneţeĭ: doreşte şi oftéză după fericirea de odinióră, şi móre dorind o viaţă *maĭ fericită*.

Viaţa omuluĭ este dar o ne-sfîrşită dorinţă pentru fericire. Iar fericirea căutată este aceea fantasmă, acel geniŭ evocator, care 'l sileşte ne-încetat să iasă din starea de repaos, să alerge, să se mişte, să lupte pentru agonisirea mijlócelor care forméză obiectul dorinţelor, obiectul aspiraţiunilor, *fericireĭ* sale.

Şi ceea ce a statornicit mersul progresiv al desvoltăreĭ omuluĭ, este acea putere uriaşă, *raţiunea*, prin ajutorul căreia omul, împrumutînd din natură elementele necesariĭ producerĭ mijlócelor de desvoltare, le-a dat formele corespunḑĕtóre acestor trebuinţe, care forme nu esistaŭ în natură, ci numaĭ prin voinţa inteligentă a omuluĭ saŭ realisat.

Căcĭ dacă omul este animat de dorinţa pentru fericire, el nu se mulţumeşte numaĭ a dori ci şi a ajunge la fericire.

In acésta stă taina progresuluĭ. Şi decĭ spre a fi fericit, omul trebue să muncéscă, căcĭ alt-fel nu e chip a 'şĭ satisface dorinţa de fericire.

Dacă ne uităm în jurul nostru, vedem o mulţime de lucrurĭ unele maĭ bune, altele maĭ frumóse, unele maĭ lăudabile de cît altele. Natura e cu de tóte încărcată.

Adeseorĭ însă vedem lîngă bine, frumos, moral, lucrurĭ monstruóse, grozăvirĭ care te înspăimîntă, urîtul înfiorător cu tóte efectele luĭ detestabile.

Mintea omuluĭ caută să priceapă rostul atîtor deosebirĭ între osebitele elemente şi manifestărĭ ale vieţeĭ natureĭ şi din acéstă cercetare scóte încheierea ne-apărat trebuitóre îndreptăreĭ relelor însuşirĭ şi îndrumăreĭ celor bune spre progres, pentru a le face *apte* existenţeĭ luĭ. Iar ceea ce traduce în forme viḑibile saŭ în cuvinte şi soiurĭ, cugetările omuluĭ se numeşte *artă*. Arta este dar, *expresia* ideeĭ modificătóre ce are omul în privinţa cutăruia saŭ cutăruia lucru din natură, este manifestarea putereĭ de viaţă, de gîndire, cu care omul este dotat; este întruparea în materie a ideilor, a mumeĭ omuluĭ. Orĭ-ce manifestare a ideeĭ de bine, frumos şi moral 'şĭ are origina în dorinţa ce are omul de *a se perfecţiona*. Ca să

deviu şi maĭ clar, voiŭ cita cuvintele d-luĭ René Ménard, pe care le ieaŭ din cartea sa: Histoire des Beaux Arts:

„Să luăm de esemplu un om în starea sĕlbatică, cea maĭ „apropiată de starea animalelor.“

Să ni 'l închipuim că 'şĭ construeşte o colibă.

Făcĕnd acésta, el se supune uneĭ trebuinţe materiale, trebuinţa de a se adăposti. In acelaşĭ timp el 'şĭ o construeşte după gustul sĕŭ, adică, cît se va putea maĭ frumósă.

Şeful tribuluĭ va avea cea maĭ frumósă colibă. Acésta este o trebuinţă morală, care este aspiraţiunea către frumos. Să ni 'l închipuim că face o ólă; căutînd să 'ĭ dea o formă, instinctul sĕŭ 'ĭ redeştéptă în memorie miĭ de amintirĭ despre formele ce a vĕdut, precum: florile, fructele, foile arborilor şi chiar cînd nu le are dinainte, el le imitéză prin instinct, fără chiar să 'şĭ dea séma despre acésta. Formele pe care dênsul le creéză sunt forme de care 'şĭ aduce aminte şi pe care el le traduce modificêndu-le, spre a ajunge scopul ce urmăreşte. Ast-fel, visul ce urmăreşte e ideal, iar mijlocul ce întrebuinţéză este imitarea unuĭ lucru real. Prin urmare, arta este o aspiraţiune către o frumuseţe ne-cunoscută, care se exprimă prin imitarea unor forme cunoscute. Să presupunem acum, că un sălbatec maĭ forte şi maĭ inteligent de cît alţiĭ, omóră o fiară ce pustiea ţinutul; el 'ĭ atîrnă pielea dinaintea locuinţeĭ sale. Dar aceste rămăşiţe se distrug cu trecerea vremeĭ. Atuncĭ dênsul tae, cum póte, în lemne saŭ în piatră—după cum are ca locuinţă o colibă saŭ o peşteră—o imagine brută a lupteĭ prin care s'a făcut vestit: căcĭ el vrea ca copiiĭ şi strănepoţiĭ sĕĭ să dică vĕdênd acésta:

„Acésta era omul care a ştiut să ne apere.“

Iată dar arta însărcinată a perpetua amintirea unuĭ eveniment. Sculptura şi pictura, aŭ fost încă de mult unicul mod d'a şti istoria.

Insă arta va traduce îndată alt-ceva de cît fapte materiale.

In faţa relelor de care este bîntuit, a ne-dreptăţilor ce vede petrecêndu-se în jurul sĕŭ, omul încércă trebuinţa d'aşĭ figura o lume deosebită, care să rĕspundă noţiunĭ ce el 'şĭ-a format despre bine, drept şi moral; el concepe ideea unuĭ Dumnedeŭ forte şi drept, care pedepseşte pe ceĭ rĕĭ şi rĕsplăteşte pe ceĭ bunĭ şi drepţĭ. El o realiséză prin artă şi fabrică un *idol,* care este imaginea *vizibilă* a concepţieĭ sale religióse.

Pentru a exprima pe acest Dumnedeŭ forte, el 'ĭ va da formele cunoscute ce anunţă puterea şi pentru a face să se înţelégă aceea ce nu se póte vedea nicĭ pipăi, el va recurge la imitarea realităţeĭ. Arta plécă dar în tot-d'a-una de la real la ideal, fiind-că se întovărăşeşte cu industria nóstră, fiind-că trateză evenimentele istorieĭ nóstre, fiind-că traduce concepţiile morale ale spirituluĭ nostru. . . . “

Iată dar, Domnilor, ce este arta şi care este origina sa. *Scopul eĭ* este de a ne face maĭ bunĭ, inobilindu-ne caracterul.

Asociindu-se cu industria, ea contribue la fericirea omuluĭ asigurîndu'ĭ prosperitatea materială şi decĭ şi pe cea intelectuală şi morală, căcĭ proverbul latin: *mens sana in corpore sano,* va rĕmîne în tot-d'a-una adevĕrat. De altmintrelea escesul de prosperitate materială, moleşaşte uneorĭ pe om, 'l face leneş şi ajuns în punctul d'a vedea cu ce să 'şĭ satisfacă trebuinţele, se lépădă de muncă şi atuncĭ patimile rele ajung a distruge *echilibrul social,* să sfărame armonia între individĭ şi revoluţiunile sîngeróse şi adeseorĭ criminale ajung să rĕstórne mersul progresiv al umanităţeĭ.

Dar trebue să sperăm că desvoltîndu-se ştiinţele, calităţile morale ale ómenilor se vor înmulţi şi întări. Dovada că binele priméză rĕul este că trăim încă; dacă am avea în noĭ maĭ multe elemente de distrugere, de desorganisare, am fi pierit, dar legea distrugereĭ nu se împlineşte de cît o dată cu mórtea şi în regulă generală atuncĭ cînd ómeniĭ 'şĭ aŭ plătit tributul către natură, lăsînd în urmă alte generaţiunĭ, carĭ fatalmente urméză aceiaşĭ cărare bătătorită de miĭ de miĭ de anĭ, arborînd maĭ departe drapelul umanităţeĭ pe care se află înscrise cu litere neşterse de puterea vremeĭ: ***inteligenţă, amor.***

Domnilor, ideile frumóse nu le póte dobêndi cine-va de cît prin muncă, prin observare ne-obosită, prin studiĭ. Arta vine în ajutorul omuluĭ din acest punct de vedere. In faţa operelor artistice ideea de bine, frumos şi moral se întăreşte şi desvoltă. Cînd un consul Roman [1]) s'a dus în templul luĭ Jupiter Olimpianul unde se afla aşedată statuia acestuĭ deŭ, făcută atît de frumos, de ne-muritorul artist *Phidias,* a cădut jos coprins de spaimă mare şi închinîndu-se a eşit din altar şi mergênd la împĕratul Romeĭ 'ĭ-a dis: „Jupiter al luĭ Phidias, nu e un Jupiter de metale şi pietre preţióse; mi s'a părut că vĕd pe însuşĭ părintele deilor coborît din cer pe pămênt...“

(El se dusese cu gînd să sfărame statuia şi puterea arteĭ a făcut ca să 'şĭ părăséscă planul.)

Arta fiind manifestarea ideilor omuluĭ, póte fi păgubitóre saŭ folositóre privitoruluĭ saŭ auditoruluĭ după cum ideile ce artistul a ţinut să le exprime aŭ fost nişte ideĭ rele, isvorîte dintr'un creer bolnav, orĭ nişte ideĭ bune isvorîte dintr'un creer sănătos.

Pentru omul cult, care caută în artă un mijloc de consolare supremă, [2]) de entusiasm, de aprindere pentru frumos, e de ajuns ca artistul să fi exprimat bine ideea, nu importă bună saŭ rea; iar avênd spiritul întărit prin studiĭ şi observare ştim să profităm chiar cînd vedem exprimate în artă, ideĭ rele, căcĭ le considerăm ca pure ideĭ, pe care de alt-fel ne vom feri de a ni le apropia şi urmări.

In romane de multe orĭ se înşiră multe ideĭ şi rele şi bune copiiĭ nu le înţeleg si 'şĭ bolnăvesc imaginaţiunea fragedă încă prin închipuirĭ fantastice, prinse în sborul citireĭ. Dar omuĭ cult, cînd ia o ast-fel de carte, ştie să deosibéscă binele de rĕŭ şi vede în sbuciumările şi peripeţiele vieţeĭ descrisă în romane, ceea ce trebue să se vadă: oglindirea defectelor şi biciuirea lor şi recomandarea bunelor însuşirĭ care purifică sentimentul şi înalţă spiritul.

In tablourĭ ca şi în cele alte representărĭ ale artelor plastice (vedereĭ) se pot înfăţişa orĭ-ce fel de ideĭ; domeniul arteĭ fiind vast ca şi întréga natură. Adevĕratul artist se face în tot-d'a-una ecoul aspiraţiunilor înalte ale umanităţeĭ şi le realiséză prin artă pentru a le pune dinaintea spectatorilor, ca admirîndu-le, să caute a se conforma progresuluĭ tindênd fără încetare către perfecţiune.

Artistul vede lucrurile mărite şi accentuate prin prima inteligenţeĭ sale, le represintă cu caracterul lor esenţial, ca şi cînd ar voi să dică spectatoruluĭ: iată ce-a voit să spună natura.

Elementul principal în artă este bunul gust; dar gustul numaĭ cerceteză, discută, alege: el nu creéză [3]). Ca să se pótă face o lucrare de artă, fie sculpturală fie picturală, musică orĭ poesie, trebue ceva maĭ mult de cît gustul: trebue acea putere creatóre, care se chiamă *geniul.* Geniul înaintă, creéză.

Póte să am prea bune gusturĭ şi multă bună-voinţă pentru lucrurile de artă; póte chiar să le înţeleg forte bine; să mĕ entusiasmes, să rĕmîĭ pironit înaintea uneĭ lucrărĭ de artă,

---

[1]) Paul Emiliŭ

[2]) Cum ar dice Schopenhauer

[3]) Jouffroy.

póte în fine să fac, aceea ce tótă lumea póte și trebue să facă, să trag din arta învĕțăminte, să 'mî înobilez simțurile, dobêndind gust frumos și iubire pentru lucrările artistice; să critic chiar o lucrare de artă; dar ceea ce se cere pentru producerea uneĭ lucrărĭ de artă este puterea creatóre ce are geniul de a traduce fie în marmură, fie în lemne, vopselĭ, metale, cuvinte saŭ sonurĭ musicale, ideile, aspirațiunile către frumos.

Gustul se determină prin studiĭ, împrejurările în care trăește cine-va, mijlócele de traiŭ etc. și maĭ cu sémă prin contactul, prin viețuirea împreună cu ómeniĭ carĭ iubesc binele, frumosul, moralul și în privința acésta 'mĭ vețĭ da voe să aduc următorul esemplu:

Nenea Stan, din întîmplare, preumblîndu'șĭ pașiĭ prin sălile Ateneuluĭ, dă de *Venus de Millo;* o privește, strîmbă din nas și plécă ne-păsător saŭ póte și scandalizat, vĕdênd un idol de femee pe jumĕtate gólă și cu brațele rupte.

Bietul om, póte avea dreptate. Nu'ĭ făcută mintea nicĭ simțirea luĭ pe calapodul priceperei aceste frumusețĭ.

Iată 'l o dată la *operă*; vaĭ, ce scandal, femeĭ aprópe góle, danțînd ca niște dracĭ, uniĭ ḑic ca niște îngerĭ, arapĭ mititeĭ cu clopoțeĭ la mînĭ și la picióre; țipete, răcnite, chiote... Plécă bietul om cu inima mîhnită că n'a înțeles nimic din strigătele și scenele sfîșietóre spuse și cîntate acolo și maĭ presus de tóte supărat c'a cheltuit baniĭ, plus pierderea de vreme și ne-odihna.

Dar, nu e vorbă, ia să 'ĭ arățĭ pe Mihaĭ Vitézu călare, și să 'ĭ spuĭ: ăsta a fost domnul nostru cel maĭ strașnic în bătăliĭ care a scăpat biata țéră de Turcĭ și alte limbĭ păgîne; saŭ să'ĭ arățĭ pe Eliade și să'ĭ spuĭ că acesta este omul care a știut să ne ridice la viața popórelor civilizate saŭ să puĭ să'ĭ cînte un taraf de lăutarĭ cum 'ĭ trage la doine și la oltule olteţule, saŭ cum povestește de Jianu, Manole meșteru, de i se furnică tot trupul și 'ĭ svîcnește inima pare c'ar voi să sară din loc— o, atuncĭ omul nostru va fi în elementul sĕŭ.

Póte că de aceea se tot strigă de la *galeria* Teatruluĭ Național: *sêrba.*

Dar un om cu o instrucțiune superióră și cu o educațiune óre-care artistică, în fața statueĭ *Venus* va avea cu totul alte emoțiunĭ, alte inspirațiunĭ; va vedea bună-óră, întrupată în acea bucată de marmură, perfecția frumusețeĭ mature femeeștĭ, se va gîndi pînă unde póte să mérgă geniul creator al omuluĭ, și coprins de admirațiune în fața frumusețeĭ, intelectuale și morale, care maĭ cu sémă sunt exprimate în adevĕratele opere de artă, va pleca mulțumit, fericit, răpit. Simțurile i se înobiléză, iubirea pentru frumos i se mărește și ast-fel devine maĭ bun.

'Mĭ aduc aminte domnilor, de o venerabilă Dómnă, care aflîndu-se o dată în sala *Pinacotecei* de jos, se adreséză către mine, care explicam unor prietenĭ, tabloul: *Renașterea Romîniei* al d-luĭ Tătărăscu. Tóte bune, domnule: uite, ăsta e prințul Știrbeĭ 'l am cunoscut; cel alt e Bibescu Vodă, eram fată mare pe cînd domnea; dar dispuiatul ăsta, cine e? Și ḑicênd acésta, puse mîna în semn de scandalizare, la ochĭ și la nas, arătînd cu cea-altă pe *Apolline de Bel-Vedere.* Sărmanul Apollon pare că s'ar fi aflînd în mijlocul aceleĭ mulțimĭ entusiaste pentru frumusețea corporală, saŭ înaintea Papeĭ Iuliŭ al II-lea de aceea 'șĭ arată cu atîta semeție frumósele 'ĭ forme. Aceĭ timpĭ aŭ trecut; astă-ḑĭ ne-am acoperit cu totul și dor figura de-o maĭ putem lăsa descoperită.

Iar în fața frumóselor și sănătóselor trupurĭ ale ḑeilor dispăruțĭ, ne coprinde frigurile proprieĭ nóstre debilitățĭ.

De aceea póte, Eminescu se vaită atît de amar, contra statueĭ góle a Venereĭ antice, care stărnește în suflet ideea neferice a perfecțieĭ umane.

Influența operelor de artă asupra desvoltăreĭ sentimentelor este atît de mare, în cît volume întregĭ, iar nu cîte-va cuvinte, o póte descri. Cîte ideĭ nu ne sugeréză un cîntec patriotic? Cît curaj nu aprinde în piepturile nóstre marșul național: Deșteptăte Romîne? Cine nu 'șĭ a-simțit inima bĕtînd la auḑul acelor cîntece cînd maĭ vesele cînd maĭ triste ale plugaruluĭ romîne, care de secole, cu aceeașĭ statornicie, spune brazdeĭ și holdelor sale, dorul inimeĭ, suspinele vieţeĭ sale?

Cine óre citind poesia Sila a luĭ Boliac, nu'șĭ a simțit inima strînsă de durere în fața amarelor suferințe ale țĕranuluĭ clăcaș pe care marele poet le descrie cu atîta măestrie?

Cine, intrînd în pinacotecă și vĕḑênd desfășurate acele lupte, acele paginĭ marĭ din viața patrieĭ, descrise cu atîta adevĕr de marele nostru artist Aman, nu 'șĭ a simțit inima bătînd?

Și acesta e scopul arteĭ ca să ne miște prin ideile și simțimintele alese, exprimate prin operile sale. Natura ne mișcă prin *viață.* Dar o lucrare de artă exprimînd ideile de moralitate, bine și frumos, ne mișcă maĭ mult.

Importanța eĭ este atît de mare, ca și viața însășĭ; căcĭ la ce ar folosi ómenilor viața și emoțiunile eĭ, dacă nu și le-ar manifesta?

Staŭ de față măreţele lucrărĭ rĕspîndite pe suprafața întreguluĭ pămênt, care aŭ absorbit activitatea atîtor intelıgențe sacrificate bineluĭ umanitățeĭ. Fără perpetuarea sentimentelor și ideilor înalte ale umanitățeĭ, nu s'ar fi realisat nicĭ un progres Arta a contribuit mînă în mînă cu știința la civilizațiunea popórelor.

„Italia a trăit cincĭ secole din viața luĭ Dante, a luĭ Rafael și a luĭ Michel-Angelo; ar fi trăit o sută și o mie; bazele pe care aŭ ridicat eĭ naționalitatea italiană nu le póte dărîma nicĭ o putere.“ [1]) Tablourile, statuele, monumentele rĕspêndite în întréga Italie, aŭ făcut gloria și averea Italieĭ. Franța în timpul recent, numaĭ artiștilor sĕĭ datorește în mare parte prosperitatea statuluĭ, atît de mult sdruncinată prin ultimele evenimente. Ast-fel aŭ fost și cu Greciĭ anticĭ, odinióră, carĭ eraŭ stimațĭ și temuțĭ de popórele vecine, numaĭ grație lucrărilor artistice, esecutate de artiștiĭ Grecieĭ, precum o dovedește Istoria.

Țara nóstră pîn'acum nu s'a manifestat în viața artelor prin multe lucrărĭ de valóre, căcĭ aŭ fost tot-d'a-una santinelă ne-adormită, cu arma la umĕr, la gurile bĕtrînuluĭ Danubiŭ. Totușĭ un început frumos s'a făcut în literatura și în pictura religiósă. Avem și noĭ o literatură, avem și noĭ poețĭ ca Alexandri, Eminescu, Vlahuță; cu carĭ ne putem fălĭ. Avem astăḑĭ bisericĭ a căror decorațiune arată că geniul artistic nu lipsește Romînuluĭ. Mult a trebuit să lupte d. Tătărăscu, pentru ca să alunge din altare acele manechine cu *numele* de sfințĭ, spre a'ĭ înlocui cu adevĕrate figurĭ divine, menite a face venerațiunea credincioșilor. In pictura profană, în sculptură, în architectură, avem iarășĭ un început modest. Aceĭ carĭ s'aŭ luptat ca să pue bazele uneĭ instituțiunĭ culturale ca școla națională de *Belle-Arte* 'șĭ vor lua rĕsplata; căcĭ eĭ aŭ prevĕḑut o necesitate firéscă a statelor care se ridică. Astăḑĭ bubuitul tunurilor a început a face maĭ puțin sgomot și popórele civilizate caută să lupte pe întrecute a produce lucrărĭ de acelea care fac fala lor, atestîndu-le dreptul la viață. Noĭ nu puteam rĕmîne îndărăt în fața acestuĭ uriaș curent; căcĭ am fi pierit.

Acésta explică devotamentul ne-întrecut al d-luĭ Aman, pe care tineriĭ artiștĭ vor trebui a 'l regreta în tot-d'a-una și a 'l imita. Inceputul e greŭ.

Cu cît un popor e maĭ civilizat, cu atît el caută a 'șĭ mani-

[1]) I. Ghica

esta energia vieţeĭ prin opere ne-pieritóre, care ducênd faima numeluĭ de alungul secolelor, perpetuiază amintirea acelor carĭ *aŭ trăit* şi le dă cel puţin dreptul la recunoştinţa popórelor care trăesc în secolele următóre.

Şi dacă astădĭ cunoşcem multe fapte de ale vitejilor Grecĭ şi de ale eroilor Romînĭ, nu se datoreşte de cît bronzuluĭ, marmureĭ, metalelor, care aŭ păstrat gravate în ele imaginea faptelor marĭ ale acelor popóre. Piramidele şi epogeele Egiptiane, templele indiane şi cetăţile Asiriane, amintesc viaţa acestor popóre. Şi cel care vrea să citéscă trecutul, va căuta să deslege limba mută a pietreĭ şi metaluluĭ; şi multe lucrurĭ adînc de minunate, vor spune minţeĭ cugetătóre popórele care aŭ dispărut de pe harta lumeĭ, *n'aŭ murit*; căcĭ arta spune astădĭ celor ce vor să le ştie trecutul, ce aŭ fost ele odinióră şi ne învaţă ce trebue să facem în viitor ca să mergem către progres. Tinerimea muncitóre, trebue să înţelégă că întreg mecanismul lumeĭ stă în mişcarea universală şi în vecĭ neîntreruptă.

Mişcarea este sufletul vieţeĭ; repausul e mórtea, e linişte eternă, este acea înfiorătóre *Nirvana* pe care aŭ dorit'o numaĭ spiritele obosite, ajunse în momentul suprem al *agonieĭ*, al proprieĭ lor mortificărĭ.

Şi în zadar poetul pesimismuluĭ Romîn, Eminescu, strigă contra progresuluĭ sfătuindu-ne.

„Să sfărâmăm statuea gólă a Venereĭ antice;
„Să ardem acele pînde cu corpurĭ de ninsorĭ;
„Căcĭ ele stîrnesc în suflet, ideea neferice,
„A perfecţieĭ umane."

Căcĭ sdrobind operile omuluĭ, ajungem la mórtea omenireĭ însăşĭ.

Aceĭ carĭ vor să trăiască, trebue să lupte, trebue să muncéscă, pentru ca prin arta şi ştiinţa lor, să ducă maĭ departe firul vieţeĭ, tindênd către progres, către perfecţiune, căcĭ acésta e cea maĭ înaltă voinţă a creaţiuneĭ.

Esteticianul Guyan, în cartea sa *Problèmes d'esthetique* dice: „Scopul cel maĭ înalt al arteĭ, este îndefinitiv a face să bată inima omenéscă; şi inima fiind însuşĭ centrul vieţeĭ, arta trebue să se amestece în tótă existenţa morală saŭ materială a omenireĭ. Ce va rĕmîne într'o di din diferitele nóstre credinţe religióse şi morale? Póte puţin lucru; dar din arte, dacă ne întrebăm ce va rĕmîne din musică, din pictură şi maĭ cu sémă din acea artă care întruneşte pe tóte cele alte, *poesia*, vom rĕspunde cu îndrăsnélă: *totul*; cel puţin tot ceea ce e maĭ bun, maĭ profund şi maĭ serios."

D. GEORGESCU

CONCURS INTERNATIONAL
PENTRU
Construcţiunea unuĭ abatoriŭ şi a unuĭ tîrg de vite la Iaşĭ

In nenumĕrate rîndurĭ, am avut ocasiunea a susţine în colónele *Analelor*, sistemul concursurilor pentru întocmirea proectelor de edificiĭ publice importante, convinşĭ fiind că prin acest sistem, alegerea omuluĭ special este maĭ dreaptă, şi resolvarea problemelor, propuse prin program, maĭ cu folos.

Pentru ca un concurs însă, să dea bune róde, el are nevoe de a fi organisat pe base bine chibzuite, atît ca program cît şi ca mijlóce de realisare.

Programul *Concursuluĭ de la Iaşĭ*, are maĭ mult aerul de un desiderat al consiliuluĭ comunal, pe care sĕ'l urmedе serviciul technic al comuneĭ, în redactarea proectuluĭ sĕŭ.

Printr'un concurs să caută a se resolva un problem, adică în casul de faţă, s'ar fi căutat a se găsi un *plan original de abatoriŭ şi tîrg*, în care perfecţiunile ştiinţiĭ şi arti moderne sĕ-şĭ găsésca cea maĭ largă şi maĭ evidentă aplicaţiune.

Concursul, de şi internaţional, este propus în termenĭ ast-fel cum s'ar adresa Iaşenilor, vorbindu-le de Bahluĭ, moşia Sf. Ion, Salhanaua, cósta Circuluĭ, etc., ca şi cum concurenţiĭ de la Berlin, Paris, Viena, etc., sunt vechĭ cunoştinţe de pe malul Bahluiuluĭ.

In loc de tóte aceste descrierĭ ale localităţilor ce vor înconjura clădirile, era suficient a se da planul exact de situaţie cu cotele de nivel, pe care s'ar fi putut scrie şi numele vecinătăţilor saŭ drumurilor; dar vedem cu regret că programul se închee cu *poftirea la Iaşĭ* a lua copiĭ de pe planurile ce se aflâ la Primărie.

Este óre posibil a veni la Iaşĭ de la Berlin saŭ Paris pentru a lua copie de pe un plan? saŭ acest plan se distribue, după voe, cuĭ se crede cu cale. Noĭ nu credem că acest lucru să se practiceze, în casul de faţă, dar nu este maĭ puţin adevĕrat că acéstă clausă a programuluĭ, face ilusorie participarea la concurs a orĭ căruĭ architect maĭ departe de Iaşĭ, necum a celor de prin streinătate.

In capul programeĭ maĭ găsim că proectul să fie *complect*, adică cum am dice gata de esecuţie, fără a se arăta nicĭ din cîte planurĭ sĕ se compue, nicĭ care sunt materialele şi seria preţurilor din localitate, nicĭ care este natura soluluĭ, etc. etc., atîtea detaliĭ fără de care nu se póte face un pas, în studiarea proectuluĭ.

Cum am dis, prin concurs se caută a se resolva problemul propus, ca disposiţie maĭ bine socotită, ear după ce s'a găsit cea maĭ bună disposiţie, să face *proectul complect pe loc*, cu *date sigure şi definitive*. Pentru acésta se pune 2—3 saŭ patru premiĭ, ca din 2—3—4 proecte cu maĭ multe calităţĭ, printre cele expuse, să se facă pe urmă, unul *definitiv şi complect* care se posédă tóte calităţile proectelor alese.

Alegerea proectelor, nu se póte face nicĭ după numĕrul foilor de desen, nicĭ după frumuseţea lor, nicĭ după téncul de detaliĭ saŭ devise, ci după calităţile technice ce coprinde, adică după iscusinţa cu care aŭ fost concepute. Acéstă iscusinţă se vede în schiţă saŭ ante-proect, cel mult, căcĭ desenele marĭ şi numeróse, devisele, detaliurile nu sunt de cît desvoltărĭ, ce vin în urmă pe basa *conceptuluĭ*, pe basa *ante-proectuluĭ studiat*.

Pentru ce dar se cere proecte complecte, concurenţilor, obligîndu-ĭ a-şĭ perde timpul cu partea

brută a *punerii pe curat* a desenelor și deviselor, cînd ar fi mai bine să se utiliseze tot timpul dat, pentru studiarea uneĭ mai bune combinațiuni?

Nu va fi nevoită comuna ca din cele 2—3 proiecte ce va alege, să facă *unul definitiv* pentru execuție? Și în acest cas, ce va lua din proiectele premiate de cît *ideia*, concepțiunea.

Iacă dar încă o disposiție rea care va face ca resultatul concursuluĭ să fie fórte problematic.

Timpul scurt care se acordă concurenților încă ni se pare o condiție defavorabilă, căcĭ pentru a face un proect, de importața celuĭ propus, e nevoe de cel puțin șase lunĭ de lucru, a face nu un proect complect, ci ante-proect, după cum propunem noĭ. Dar, din cele patru lunĭ; cît se maĭ perde cu luarea cunoștinții de concurs, cu obținerea programuluĭ și planuluĭ de situație, cu expediarea proectuluĭ, etc., plus alte explicații ce vor fi necesare; probabil că nu remâne de cît 2—3 lunĭ cel mult, în care să se studieze și redacteze un proect așa de important ca cel propus.

Singura calitate a concursuluĭ este propunerea luĭ în timpul ernii, cînd architecții sunt liberĭ a se ocupa cu un concurs.

Prin articolul 5 al programuluĭ, să cere ca concurenții să presinte și proectul de *captare, aducere și distribuire a apeĭ sub o presiune de 15 metri și în cîtime de 300 m. c. pe zi, cu canale, conducte, digurĭ pe Bahluĭ,* etc. etc. Și acéstă lucrare se cere printr'un concurs *internațional,* cu termen de 4 lunĭ.

Este óre rațională acéstă clausă a programuluĭ? Am vrea să știm, cum ar trebui să procedeze un concurent din Londra— *căcĭ concursul e deschis între architecții după tótă fața globuluĭ*—pentru ca să satisfacă, nu la cele-l'alte puncte ale programuluĭ, dar la acesta numaĭ?

Și pentru culmea *curiosități* programuluĭ acestuĭ *concurs internațional,* art. 5 închee cu aliniatul următor:

Pentru spălare se va prevede și intrebuințarea apeĭ din pîrîul Ciriculuĭ.

Ca și cum pîrîul Ciriculuĭ, e în tóte dicționarele geografice, cu arătărĭ de debit, situație, cote, etc., căcĭ prin program, concurenții sunt poftiți la Iașĭ la primărie să ia cunoștință de *planul terenuluĭ* celor ce însă nu vor putea veni la Iașĭ să studieze terenul, li se promite o mîngîere, —*proectele lor vor fi luate în considerare*—atîta tot.

Deosebit de aceste observațiunĭ, s'ar putea face și alte-multele, dar ne mulțumim a semnala pe cele de maĭ sus, ca maĭ principale, dînd aci maĭ jos programul spre a fi examinat de cititoriĭ *Analelor.*

Pe basa votuluĭ onor. consiliŭ comunal dat în ședința din 11 Iulie a. c., prin care se decide construirea unuĭ abatoriŭ sistematic cu stabilirea unuĭ tîrg de vite, pentru valórea maximă de 1.000.000 leĭ.

Se publică un concurs pentru facerea proiectuluĭ complet al acestor lucrărĭ, pe termen de 4 lunĭ, cu un premiŭ de 7.000 leĭ pentru proiectul clasat întîiŭ și de 3.000 leĭ pentru cel clasat al doilea.

Proiectul va întruni următórele condițiunĭ:

1) Construcțiile vor fi așezate pe platoul de pe moșia S-tul Ión, între marginele orășeluluĭ Salhana, și podețul de pe Bahluiŭ numit „podul de la S-tul Ión", în raionul comuneĭ Iașĭ, la 450 metri de Bahluĭ, care platoŭ e situat la 7 metri înălțime d'asupra funduluĭ apeĭ Bahluiuluĭ, la distanță de 2.400 metri de isvórele ce aŭ a fi captate, pe cósta Ciriculuĭ și la 25 metri maĭ jos de cît nivelul acestor isvóre.

2) Abatoriul se va compune din două părțĭ cu totul deosebite, una menită tăereĭ vitelor marĭ pînă la 150 capete pe ḑi, alta, cu totul deosebită și izolată de cea d'întîiŭ, menită tăiereĭ porcilor pînă la 100 pe ḑi.

3) Abatoriul se va construi în zidărie de piatră tare saŭ în fer, construcția și instalația vor fi sistematice, conform celor maĭ nuoĭ progrese ale științeĭ, cu sistemul spălăreĭ prin irigațiĭ automatice, cu subsolul canalisat în regulă, prevĕzîndu-se și tóte încăperile necesare pentru clasarea, alegerea, spălarea și păstrarea cărneĭ, precum și jupuirea și curățirea peilor (échaudoirs, brûloirs, pendoirs, dégraissoirs, boyauderie, etc., triperies et salles réfrigérentes).

4) Pe lîngă abatoriul propriŭ zis și tóte dependințele necesare, proiectul va coprinde și un tîrg de vite sistematic, acoperit, asfaltat, cu ocóle pentru tot soiul de vite pînă la 2.000 capete.

5) Proiectul complet al abatoriuluĭ va coprinde și captarea, aducerea și distribuirea unuĭ cub de apă sub o presiune de 15 metri, în cîtime de 300 metri cubĭ pe zi, cu un rezervoriŭ pentru acest cub, cu gurĭ de apă puternice în fie-care compartament, dînd într'un colector general, canalurĭ pentru scurgerea apeĭ murdare, pe care să o conducă în Bahluiŭ, acest colector avînd 450 metri lungime în plus, se va prevedea un dig în Bahluiŭ la 50 metri în sus de gura colectoruluĭ, acest dig cu un epust care să permită ridicarea niveluluĭ din Bahluiŭ spre a activa scurgerea în jos de abatoriŭ.

Pentru spălare se va prevedea și întrebuințarea apeĭ din pîrîul Ciric.

Concursul se deschide între toțĭ architecțiĭ de orĭ-ce naționalitate; proiectele complete se vor presenta în plic, închise și sigilate, cel maĭ tîrziŭ pînă în ziua de 15 (27) Martie 1892, cînd se va deschide, datóre fiind primăria a se rosti asupra proiectelor și clasăreĭ lor până în 6 sĕptămînĭ de la data de maĭ sus.

Autoritatea comunală 'șĭ reservă dreptul de a alege din fie-care proiect ce i se va părea maĭ nemerít și autorul proiectuluĭ clasat întîĭ va fi însărcinat atât cu executarea lucrărilor cât și cu facerea proiectuluĭ definitiv în cas cînd s'ar alege diferite dispozițiĭ și din cele-alte proiecte.

Indată după clasare, comuna va elibera premiele maĭ sus arătate.

Se va lua în considerare și proiectele carĭ satisfac tóte condițiele de maĭ sus de și nu ar coprinde studiul terenurilor la fața loculuĭ.

Orĭ-ce proiect venit în urma termenuluĭ nu se va deschide și nu se va lua în sémă.

Planurile cotate ale terenurilor alese sunt la primărie la dispoziția concurenților.

Concursul va avea loc, căcĭ este publicat, resultatul însă va convinge pe administrația comuneĭ Iașĭ că de și a ales mijlocul cel maĭ bine reputat, pentru întocmirea proectelor sale, procedând însă greșit, n'a făcut de cât să piardă un timp prețios și o bună sumă de banĭ.

LUCRARILE PUBLICE
ȘI
CAETELE DE SARCINI

In numĕrul trecut al *Analelor* am arătat defectele condițiunilor generale pentru întreprinderĭ de lucrărĭ publice întocmite de Ministerul Lucrărilor publice, defecte păgubitóre interesuluĭ statuluĭ și al antreprenorilor.

Cu acéstă ocasiune am făgăduit a presenta cititorilor noștri un model de condițiunĭ generale, așa după cum credem noĭ că ar fi bine să fie întocmite.

Aceste condițiunĭ, admise de Ministerul Agricultureĭ, Industriĭ, Comerciuluĭ și Domenielor, sunt concepute pe basa lucrărilor făcute deja pînă acuma și complectate în lipsurile observate.

Le dăm aci maĭ jos, în întregul lor, spre a fi examinate de ómenĭ specialĭ, făcînd observațiunile ce vor crede cu cale.

In numĕrul viitor, vom publica și ***condițiunile speciale pentru buna executare a lucrărilor***, iarășĭ admise de Ministerul Domenielor.

CONDIȚIUNI GENERALE
PENTRU
INTREPRINDERI DE CLADIRI
ADMISE DE
Ministerul Agriculturei, Industriei, Comerciului și Domenielor pentru lucrările sale

Despre Licitațiunĭ

Art. 1. Pentru a putea concura la licitațiunĭ de lucrărĭ de orĭ-ce natură, concurențiĭ urmézá să justifice prin acte în regulă că posed specialitatea de inginerĭ saŭ architecțĭ saŭ fiind numaĭ antreprenorĭ, să justifice că aŭ executat lucrărĭ publice importante în mod conștiincios și satisfăcĕtor, și că are ca asociat un inginer saŭ architect.

Nu vor fi primițĭ la concurență toțĭ aceĭ antreprenorĭ carĭ, fiind fost însărcinațĭ cu lucrărĭ publice, aŭ dovedit incapacitate de a le executa; aceia carĭ prin lucrările precedente, vor fi dat probe de rea credință în executarea lor, și aceia carĭ, prin procedărĭ neleale, aŭ provocat procese cu ministerul.

Străiniĭ nu pot fi primițĭ la concurență de cît cu obligațiunea ca, pe lîngă satisfacerea disposițiunilor de maĭ sus, să presinte și garanția formală a uneĭ persóne solvabile și cu domiciliul stabil în țéră, acéstă pentru satisfacerea art. 1.483 din codul civil, în cas de trebuință.

Art. 2 Orĭ-ce concurent va trebui a presenta, înainte de licitație, recipisa caseĭ de depunerĭ și consemnațiunĭ, probînd că a făcut un deposit în banĭ saŭ efecte publice garantate de Stat, echivalent cu 5 la sută din prețuirea lucrărilor scóse în licitație.

Art. 3. Publicarea licitațiilor se va face conform art. 50 din legea comptabilitățeĭ generale a Statuluĭ; modul de procedare la darea ofertelor, deschiderea lor și declararea resultatuluĭ licitațieĭ se vor face conform art. 53 și 54 din aceeașĭ lege.

Supra-oferte nu se vor primi.

Nu se va reține de cît recepisa concurentuluĭ ce are oferta cea maĭ avantagiósă.

Art. 4. După aprobarea licitațieĭ, care nu va întîrdia maĭ mult de 15 dile de la ținerea eĭ, se va încheia contractul în dublu exemplar, subscriindu-se de minister și de antreprenor, împreună cu garantul saŭ asociatul sĕŭ.

Concurentul cu oferta cea maĭ favorabilă va fi dator a lua singur cunoștiință la minister de aprobarea licitațieĭ, și dacă, în 10 dile de la aprobare, nu se va presinta să subscrie contractul, va perde suma depusă conform art. 2, recunoscĕndu-se pus în întîrdiere prin simpla expirare a termenuluĭ și prin singurul fapt al neîndeplinireĭ condițiuneĭ citate maĭ sus, fără prealabilă somațiune saŭ chemare în judecată; iar lucrarea se va scóte în nouă licitație.

Art. 5. Suma depusă conform art. 2 de maĭ sus, constitue garanția lucrărilor și nu se va putea înstrăina sub nicĭ un pretext; ea va rĕmînea integral afectată la asigurarea lucrărilor contractate, pînă la terminarea și primirea lor definitivă și, la cas cînd aceste lucrărĭ nu s'ar executa în termen și conform condițiunilor stipulate, ea va servi la acoperirea deficituluĭ ce va resulta prin scóterea în nouă întreprindere saŭ regie, în casurile prevĕdute de presentele condițiunĭ, și nu se va putea libera de cît după definitiva executare a lucrărilor și primirea lor definitivă, conform art. 45.

Acéstă garanție va servi asemenea pentru a asigura pe Stat în contra a orĭ-ce pagubă saŭ deficit, de orĭ-ce natură ar fi, și care ar resulta saŭ din neîndeplinirea contractuluĭ, saŭ din orĭ-ce alte împregiurărĭ ocasionate de antreprenor.

In cas de deficit, cînd ministerul va avea necesitatea a usa de garanție, va putea face acésta fără judecată și fără verĭ-o prealabilă somație pentru punere în întîrdiere, destul fiind numaĭ ca, după decomptul general ce se va face de comptabilitate, pe basa prețurilor contractate și a lucrărilor efectuate, să se constate acel deficit saŭ pagubă.

Cînd garanția va fi în banĭ, despăgubirea se va opera asupra eĭ, fără judecată; de va fi în efecte publice, ele se vor vinde cu licitație, după o publicație de 15 dile și prețul ce se va prinde pe dênsele se va încasa în comptul datorieĭ.

Este bine înțeles că antreprenorul, garantul saŭ asociatul sĕŭ, pe lîngă garanția sus disă, sunt rĕspundĕtorĭ solidarice ște cu întrégа lor avere pentru tóte deficitele, pagubele și obligațiile ce ar decurge din antreprisa lor către Stat, și carĭ nu s'ar putea acoperi cu garanția de maĭ sus, fiind supus pentru urmărirea acestor averĭ, conform legeĭ de urmărire în vigóre la semnătura contractuluĭ.

Art. 6. Licitația se va urma pe seriile de prețurĭ statornicite prin proiectul și devisul aprobate de minister pentru fie-care lucru.

Aceste seriĭ de prețurĭ se vor pune în vedere concurenților cu cel puțin 15 dile înainte de diua licitațiuneĭ, prin presentarea planurilor și devisurilor la autoritatea unde are a se ține concurența.

Art. 7. Orĭ-ce licitație nu este valabilă de cît după aprobarea sa de către minister.

In cas de a nu dobêndi acéstă aprobare, concurentul nu va putea pretinde nicĭ o despăgubire; iar garanția prevĕdută la art. 2 i se va restitui.

Art. 8. După aprobarea licitațieĭ, antreprenorul va fi dator a procura hîrtia timbrată pentru ambele contracte, va plăti taxele prevĕdute de legĭ, și i se va libera contractul împreună cu cîte un exemplar din condițiunile generale și cele speciale.

Art. 9. Antreprenorul va fi obligat a scóte, cu a sa cheltuială, copiĭ după tóte planele și cele-alte piese ale proiectuluĭ, administrația nefiind datóre de cît a le confrunta cu originalele depuse în archivă, și a le certifica.

Art. 10. De o-dată cu subscrierea contractuluĭ, antreprenorul și garantul saŭ asociatul sĕŭ, este obligat a 'șĭ declara domiciliul, arătînd strada și numĕrul caseĭ sale de locuință.

Acest domiciliŭ, însă, în nicĭ un cas nu póte fi de cît la punctul lucrăreĭ saŭ la cea maĭ apropiată comună, saŭ în orașul de reședință al districtuluĭ în care cade lucrarea.

In cas cînd antreprenorul nu se va conforma aceteĭ îndatorirĭ, orĭ-ce comunicărĭ privitóre la antrepriză se vor socoti predate antreprenoruluĭ din diua cînd vor fi primite la prefectura județuluĭ în care se află lucrarea.

Despre executarea lucrărilor

Art. 11. Sub nicĭ un cuvînt antreprenorul nu va putea trece fără consimţimêntul ministeruluĭ, asupra alteĭ persóne lucrările încuviinţate asupra'ĭ.

In cas de a se descoperi asemenea urmare, ministerul, în urma constatăreĭ faptuluĭ printr'un proces-verbal, dresat de dirigintele lucrăreĭ şi subscris de treĭ martorĭ, va fi în drept să înfiinţeze regia în comptul antreprenoruluĭ, fără judecată în orĭ-ce cas.

Art. 12 Antreprenorul este dator a începe lucrările îndată după încheerea contractuluĭ.

In tot casul, antreprenorul este dator ca, maĭ înainte de a începe lucrările, să înştiinţeze direcţiunea lucrărilor de ḑiua şi locul începereĭ.

Nicĭ o lucrare de ziderie saŭ tencuelĭ nu se va face între lunile Octombre şi Aprilie. Primirea provisorie saŭ definitivă a lucrărilor se va face la epoca fixată prin contract saŭ se va amîna, dacă timpul rěŭ nu o va permite. Amînarea va fi justificată şi aprobată de minister.

Art. 13. Antreprenorul este dator a se conforma întocmaĭ cu planurile, profilele, traseurile proiectuluĭ şi cu instrucţiunile înscrise ce va primi de la architectul saŭ conductorul rînduit cu dirigiarea şi privighiarea lucrărilor.

Antreprenorul este dator a verifica planurile şi devisele spre a se încredinţa de exactitatea lor, şi pentru orĭ-ce nepotrivirĭ va reclama direcţiuneĭ lucrărilor. spre a se face cuvenitele îndreptărĭ

Art 14. In tot timpul executăreĭ, antreprenorul va fi dator a sta saŭ a avea în permanenţă la punctul lucrăreĭ pe inginerul saŭ architectul asociat, dacă el nu posedă cunoştiinţele de inginer saŭ architect.

Art. 15. Dacă, în cursul executăreĭ lucrărilor, va fi necesitate a se face modificărĭ proiectuluĭ, în maĭ mult saŭ maĭ puţin, antreprenorul e dator a se conforma acestor schimbărĭ, însă numaĭ după un ordin înscris al direcţiuneĭ lucrărilor şi în condiţiunile de maĭ jos :

1) A fi de natura lucrărilor a căror specie a fost anume prevěḑută în seria preţurilor ce aŭ servit de basă la licitaţie;

2) A fi autorisate prin un anume ordin ministerial făcut antreprenoruluĭ. Orĭ-ce spor ce nu va putea fi justificat cu un asemenea ordin saŭ care nu va fi făcut conform acestor condiţiĭ, nu se va ţine în sémă antreprenoruluĭ.

In cas de reducţiĭ, antreprenorul nu are dreptsă reclame verĭ-o despăgubire, pe cît timp modificările nu vor schimba dimensiunile şi calitatea materialelor arătate în devis.

Art. 16 In casul prevěḑut la articolul precedent, se va aplica adauselor saŭ scăḑěmintelor preţurile resultate la licitaţie.

Art. 17. La fie-care punct de lucrare se va ţine un registru numerotat şi parafat de către architect şi antreprenor, în care se va înscrie tóte ordinele de serviciŭ ce se vor da antreprenoruluĭ în privinţa începereĭ, conducereĭ şi moduluĭ executăreĭ lucrăreĭ, precum şi tóte crochiurile necesare pentru constatarea lucrărilor executate.

Antreprenorul saŭ persóna specială asociată va fi dator a subscri în acest registru, la orĭ-ce cererĭ ale architectuluĭ saŭ cel puţin la finele fie-căreĭ septămînĭ, spre a se constata că a luat cunoştiinţă de ordinele ce i s'aŭ dat.

Acest registru va sta tot d'a-una în păstrarea agentuluĭ însărcinat cu conducerea lucrărilor din partea ministeruluĭ.

La cas de refus din partea antreprenoruluĭ saŭ asociatuluĭ sěŭ de a subscrie în acel registru dirigintele lucrăreĭ, constatînd acel refus, va subscrie în locul antreprenoruluĭ.

Art. 18 Antreprenorul va fi dator a se conforma dispoziţiunilor şi moduluĭ de construcţie prevěḑute în devis şi condiţiunile speciale precum şi cele ce i se vor prescrie în scris de direcţiunea lucrărilor orĭ agenţiĭ seĭ, în ceea-ce priveşte locul şi distribuţia punctelor de lucrare, deposite de materiale, şi în general tot ce priveşte executarea lucrăreĭ, observîndu-se însă, pentru sporurĭ saŭ scăderĭ, dispoziţiile prescrise de art. 15.

Art. 19. Antreprenorul va avea tot-d'a-una la lucru un numěr îndestulător de lucrătorĭ capabilĭ.

Direcţiunea lucrărilor are dreptul a cere schimbarea orĭcăruĭ lucrător saŭ meşter pentru causă de nesupunere, lipsă de capacitate saŭ de probitate notînd cu motive, în cartea de ordine, luarea acesteĭ măsurĭ.

Antreprenorul rěmîne însă rěspunḑětor de orĭ-ce fraudă saŭ viţiurĭ de construcţiune ce se vor comite de agenţiĭ saŭ lucrătoriĭ seĭ în aprovisionarea, calitatea şi întrebuinţarea materialelor.

Art 20 Antreprenorul va angagia lucrătorĭ şi va face aprovisionarea materialuluĭ cu bună tocmélă şi cu formă legală, dînd copie de acte direcţiuneĭ lucrăreĭ ; va plăti lucrătoriĭ, meşteriĭ şi furnisoriĭ de carĭ va avea trebuinţă, ca să asigure buna şi solida executare a lucrărilor.

In cas de a se dovedi că pune întîrḑierĭ nemotivate saŭ rea credinţă în plata acestor lucrătorĭ şi furnisorĭ, administraţia 'şĭ reservă dreptul a face de oficiŭ asemenea plăţĭ, după o prealabilă cercetare. din sumele ce va avea să priméscă antreprenorul pentru lucrărĭ executate.

Art. 21. Antreprenorul este obligat a procura, cu a sa cheltuială magasiile necesariĭ pentru depositul şi pregătirea materialelor, precum şi orĭ-ce alte unelte necesare lucrăreĭ, plătind orĭ-ce despăgubire pentru terenurile ocupate de şantiere şi drum de serviciŭ; vor fi asemenea în sarcina sa orĭ-ce cheltuelĭ de împrejmuĭrĭ, luminat şi paza materialelor şi lucrărilor pînă la primirea lor provisorie.

Asemenea sunt în sarcina sa orĭ ce cheltuelĭ vor fi necesare a se face pentru însemnarea şi constatarea lucrărilor, pentru epure, calîpurĭ, modelurĭ, ţeruş şi în general orĭ ce alte cheltuelĭ měrunte pentru executarea lucrărilor; vor fi asemenea în sarcina sa tóte taxele de vamă pentru materialele importate, taxele de intrare şi trecere prin oraşe şi porturĭ.

Art. 22. Materialele necesare construcţiuneĭ se vor lua din localităţile arětate în devis saŭ de calitatea celor propuse.

Art. 23 Antreprenorul e liber a înstrăina saŭ vinde la alţiĭ materialele aprovisionate şi primite pentru lucrare.

Art. 24. Materialele vor fi de cea maĭ bună calitate, din acelea ce se găsesc în locurile însemnate în devis, saŭ în lipsă de specificare, din cele maĭ bune ce se găsesc în comerciŭ; ele vor fi bine lucrate şi întrebuinţate, conform regulelor de artă, şi întocmaĭ după desemnele lucrărilor.

El nu va putea să le întrebuinţeze de cît după revizuirea şi primirea lor de către dirigintele lucrăreĭ.

In cas de surprindere şi dovedire de próstă calitate a materialelor saŭ rea construcţie, asemenea materiale se vor scóte îndată. după ordinul înscris dat de dirigentul lucrăreĭ şi construcţia se va preface cu materiale bune şi în condiţiunile cerute, în comptul antreprenoruluĭ dacă el se va opune de a le executa.

Acéstă měsură se va aplica atît în cursul executăreĭ, cît şi după terminarea lucrăreĭ, pînă la recepţia definitivă.

La cas de a se ivi contestaţiĭ, antreprenorul va reclama ministeruluĭ în termen de 15 ḑile. spre a regula cestiunea.

Acest termen se socoteşte din ḑiua în care dirigentul va fi declarat prin cartea de ordine neacceptarea acelor materiale, împreună cu motivele basate pe condiţiile devisuluĭ.

După expirarea acestuĭ termen, orĭ ce reclamaţie a antreprenoruluĭ nu maĭ póte fi luată în consideraţie.

Art. 25. Dacă în cursul întreprindereĭ va fi posibil a se aprovisiona materiale din alte locurĭ de cît cele prevěḑute în devis, dînd materiale de o calitate cel puţin egală cu cele din devis, antreprenorul este liber a o face, menţinîndu-se însă preţurile ce aŭ servit la licitaţie.

Art. 26 Antreprenorul nu va putea face de la sine nicĭ o schimbare proiectuluĭ saŭ dimensiilor prescrise în devis, fără autorisaţia direcţiuneĭ lucrărilor.

Dacă antreprenorul va întrebuinţa materiale saŭ executa lucrărĭ cu dimensiĭ maĭ marĭ, însă calitate egală saŭ superióră celor din devis, şi fără a fi vătěmătóre proporţiilor diferitelor părţĭ ale construcţiuneĭ, acele materiale saŭ lucrărĭ se vor putea primi, fără însă a putea pretinde verĭ-un adaus la preţurile contractate ; în asemenea cas měsurătorile şi greutăţile se vor basa pe dimensiile din devis.

Cînd dimensiile materialelor saŭ lucrărilor vor fi maĭ micĭ de şi avênd calitatea devisuluĭ, şi se va constata că nu sunt vătěmătóre solidităţeĭ saŭ proporţieĭ lucrărilor, acele materiale saŭ lucrărĭ vor putea fi primite cu preţurĭ reduse în proporţie; în casul contrariŭ însă, ele se vor lepăda şi înlocuĭ în comptul antreprenoruluĭ, dacă el nu va voi a le înlocui.

Art. 27. Cînd antreprenorul va trebui a dărăma verĭ-o

construcție vechie, el este dator a scóte materialele vechĭ cu îngrijire și a le depune în regulă, spre a se putea reîntrebuința, de va fi necesitate.

Art. 28. Orĭ-ce materiale, obiecte de artă saŭ antichitățĭ de orĭ-ce natură se vor descoperi de antreprenor în săpătură saŭ dărămare de lucrărĭ, sunt proprietate a Statuluĭ, fără ca antreprenorul să póte a și le apropia sub nicĭ un pretext.

Art. 29. Orĭ-ce pagube saŭ stricăciunĭ se vor ivi în cursul construcțiuneĭ lucrăreĭ saŭ înaintea primireĭ provisorie, din causă de negligență, neprevedere, lipsă de mijlóce saŭ rea construcție, vor privi pe antreprenor, asociat saŭ garant, afară de cas de stricăciunĭ provenite din forța majoră, precum: cutremur, rĕsboiŭ, etc.

In tot casul asemenea despăgubirĭ nu se vor putea acorda de cît numaĭ pentru lucrărĭ saŭ materiale aprovisionate la punctul lucrăreĭ, și carĭ vor fi recunoscute și primite de dirigentul lucrăreĭ.

Reclamațiile pentru asemenea pagube vor fi adresate ministeruluĭ pînă în termen de 10 ḑile de la data accidentuluĭ; după acest termen, ele nu vor maĭ putea fi luate în considerațiune.

Art. 30. Cînd va fi necesitate a se executa lucrărĭ neprevĕḑute în devis saŭ a se întrebuința materiale de altă natură de cît acele contractate, dacă antreprenorul nu va aștepta prețurile ce i se vor propune de direcția lucrăreĭ și aprobate de minister, ministerul 'șĭ reservă dreptul a le executa saŭ a le aprovisiona prin midlócele ce va socoti de cuviință, conform legeĭ de comptabilitate, fără ca antreprenorul să pótă pretinde verĭ-o despăgubire pentru beneficiurĭ ce ar fi putut trage de la asemenea lucrărĭ.

Art. 31. Cînd antreprenorul, asociatul saŭ garantul ar înceta din viață saŭ ar deveni incapabil de a contracta, conform art. 950 din codul civil, dacă moștenitoriĭ sĕĭ saŭ ceĭ în drept, în termen de o lună nu se vor substitui în mod legal în tóte drepturile și datoriile sale, contractul se va considera resiliat, fără judecată saŭ altă somațiune, și ministerul pe de o parte va procede îndată la facerea decomptuluĭ de lucrările executate de antreprenor, iar pe de alta va lua mĕsurĭ pentru executarea restuluĭ lucrărilor pe comptul sumelor ce ar avea să maĭ priméscă și al garanțieĭ prin nouă antreprisă saŭ prin regie.

Art. 32. In cas de faliment al antreprenoruluĭ, asociatuluĭ saŭ garantuluĭ, contractul va fi asemenea resiliat fără judecată, rĕmănînd ministerul liber a primi saŭ nu propunerile pentru continuarea antrepriseĭ.

Art. 33. In tóte casurile prevĕḑute maĭ sus, se va procede în modul următor:

1) In presența antreprenoruluĭ, asociatuluĭ saŭ garantuluĭ, saŭ celor ce 'l represintă, architectul dirigent va face mĕsurătórea și estimația după basele contractuluĭ, a tutulor lucrărilor executate de antreprenor;

2) Cînd antreprenorul, asociatul saŭ garantul nu ar voi să se presinte la termenul fixat, constatarea lucrărilor și prețuirea lor se va face în lipsă'ĭ de către architectul dirigent, și acésta va servi de basă la încheierea comptuluĭ întreprindereĭ fără ca antreprenorul să pótă respinge acéstă evaluare sub nicĭ un cuvînt;

3) Cînd antreprenorul, asociatul saŭ garantul ar avea a face contestațiĭ, el va trebui a le adresa înscris ministeruluĭ în termen de 10 ḑile, după expirarea acestuĭ termen orĭ-ce contestație nu va fi luată în considerațiune.

Despre regularea plăților

Art 34. Tóte dimesiile lucrărilor și materialelor, tóte prețurile, plățile și cheltuelile vor fi calculate după sistema metrică a monetelor, mĕsurilor și greutăților.

Art. 35. Plățile pentru lucrările executate se vor calcula după adevĕratele cantitățĭ de lucru și după prețurile ce aŭ resultat la licitație afară de casul prevĕḑut la art. 30.

Art. 36. Sub nicĭ un pretext de eróre saŭ scăpare din vedere în compoșiția prețurilor antreprenorul nu va putea reveni asupra lor.

Art. 37. Potrivit cu înaintarea lucrărilor se va plăti antreprenoruluĭ acompturĭ pentru lucrărĭ executate, după situațiile ce dirigentul lucrăreĭ va face la finele fie-căreĭ lunĭ, în urma cerereĭ antreprenoruluĭ adresată ministeruluĭ.

Aceste situațiunĭ provisoriĭ vor fi recapitulative; din valórea lucrărilor se va scădea 10% pentru garantarea lucrărilor în timpul execuțiuneĭ, precum și subdevisul lăsat.

Art. 38. Pentru aprovisionărĭ de materiale efectuate se va putea asemenea da acompturĭ antreprenoruluĭ, însă în acest cas reținerea de făcut va fi de 20% asupra prețurilor din seria prețurilor materialelor, plus scăḑĕmintele prevĕḑute la art. 37 precedent.

Lichidarea uneĭ situațiĭ provisorie nu va întîrḑia maĭ mult de 6 ḑile de la depunerea eĭ de către direcția lucrărilor.

Art. 39. Acompturile ce se daŭ antreprenoruluĭ după art. 37 și 38 se consideră numaĭ ca o înlesnire pentru activarea lucrăreĭ; ele nu constitue nicĭ un drept pentru antreprenor, în ceea-ce privește cantitatea, calitatea și prețuirea materialelor și lucrărilor.

Pînă la terminarea complectă a lucrărilor și primirea lor provisorie, ele vor putea fi revisuite și modificate la orĭ-ce epocă de nu se vor găsi în conformitate cu condițiunile contractuluĭ.

Evaluația făcută la primirea provisorie a lucrărilor complect terminate, va fi singurul act care va servi de basă la lichidarea comptuluĭ întreprindereĭ, fără ca antreprenorul să se pótă apăra cu situațiunile provisoriĭ făcute pentru darea de acompturĭ pînă la acéstă epocă.

Nu se va putea da acompturĭ pentru materiale, de cît numaĭ cînd acestea vor fi depuse la punctul lucrăreĭ și aședate după prescripțiile date de dirigentul lucrăreĭ și primite în mod formal.

Materialele supuse stricăciuneĭ prin intemperiĭ, vor trebui a fi depuse în magasiĭ saŭ alte locurĭ sigure.

Art. 40. Termenul de săvĕrșire a lucrărilor se va prescrie prin contract.

In cas de nesăvĕrșire a lucrărilor la termenele prescrise, ministerul va aplica antreprenoruluĭ o amendă care, pentru fie-care opt ḑile de întîrḑiere, va fi de unu la sută (1%) din valórea contractuluĭ. Dacă după aplicarea amendeĭ de 3 orĭ, lucrările nu sunt gata, lucrările nesĕvĕrșite se vor executa în regie saŭ prin nouă antreprisă, în comptul antreprenoruluĭ.

Art. 41. La termenul prescris de contract pentru sĕvĕrșirea lucrărilor, dirigentele lucrărilor și cu antreprenorul, garantul saŭ asociatul sĕŭ vor visita și examina tóte lucrările întreprindereĭ, spre a se constata, dacă tóte lucrările întreprindereĭ sunt terminate după prescripțiunile condițiunilor, generale și speciale; antreprenorul, garantul saŭ asociatul sĕŭ este dator a se afla la acéstă constatare, fără a maĭ aștepta osebită invitare.

Constatîndu-se că lucrările sunt complect terminate, dirigentul lucrăreĭ va procede la facerea mĕsurătóreĭ generale, a situațiuneĭ definitive și a primireĭ provisorie prin încheere de proces-verbal.

Constatîndu-se, din contra, că lucrările nu sunt terminate, se vor arăta anume lucrările carĭ nu sunt încă terminate, precum și tóte neajunsurile și defectele, fie în privința materialelor, fie în privința execuțiuneĭ, și se va amîna facerea mĕsurătóreĭ generale, a primireĭ provisorie și a situațiuneĭ definitive, aplicĕndu-ĭ dispositiunile art. 40 de maĭ sus.

După ce lucrările vor fi complectate și terminate, îndreptînd și modificînd defectele semnalate, se va face o nouĕ constatare la fața loculuĭ și se va încheia proces verbal de primire provisorie.

Mĕsurătórea generală se va face în mod contradictoriŭ cu antreprenorul, garantul saŭ asociatul sĕŭ; în cas când antreprenorul, garantul saŭ asociatul sĕŭ nu vor fi de față, se va face mĕsurătórea din oficiŭ de către dirigentul lucrăreĭ, fără ca antreprenorul să aibă dreptul de a reclama saŭ contesta valórea acesteĭ mĕsurătóre.

Pe basa mĕsurătóreĭ generale se vor calcula cantitățile și valorile definitive a lucrărilor executate, dându-se antreprenoruluĭ un termen de 10 ḑile pentru a le controla și subsemna spre acceptare, saŭ a face observațiunile sale; cele 10 ḑile încep a curge din ḑiua depuneriĭ mĕsurătóreĭ; după acest termen antreprenorul perde dreptul de reclamare.

Art. 42. Primirea provisorie se va socoti de la data procesuluĭ-verbal prin care se va fi constatat că lucrările aŭ fost complect terminate.

Art. 43. După aprobarea procesuluĭ-verbal de primirea provisorie și statornicirea prin situațiunea definitivă a valóreĭ lucrărilor, se va lichida comptul lucrărilor fără nicĭ o reținere de cît garanția prevĕḑută la art. 2.

Art. 44. Garanția prevěḑută la art 2 și statornicită prin situațiune definitivă nu se va putea înstrăina saŭ înlocui prin nicĭ o altă garanție; ea va servi pentru garantarea lucrărilor primite provisoriŭ, afară de o clausă specială arătată în contract. Timpul de întreținere pentru garantarea buneĭ executărĭ a lucrărilor va fi de un an, socotit de la data primireĭ provisorie

In tot cursul termenuluĭ de întreținere, antreprenorul, garantul saŭ asociatul sĕŭ rĕmâne rĕspunzĕtor de orĭ-ce stricăciunĭ s'ar ocasiona lucrărilor, fiind dator a le întreține, a le repara saŭ restaura cu a sa cheltuealǎ.

Dacă antreprenorul va negligea întreținerea în bună stare a lucrărilor saŭ ar întîrḑia refacerea părților deteriorate, ministerul 'ĭ va face o simplă comunicare prevĕzându-ĭ un termen pentru acésta.

In cas când, după expirarea acestuĭ termen, nu va fi îndeplinit repararea saŭ restaurarea lucrărilor, ministrul va putea ordona d'a se face în regie saŭ în orĭ-ce alt mod, în comptul garanțieĭ.

In casurĭ de urgență, cînd lucrarea ar fi expusă a se deteriora maĭ mult prin o întîrḑiere oare-care a antreprenoruluĭ, ministrul va putea ordona facerea lor în regie saŭ alt mod și fără sĕ comunice antreprenoruluĭ, socotindu-se pus în întârḑiere prin chiar faptul degradăreĭ lucrăreĭ.

Dacă în cursul anuluĭ de întreținere, lucrarea contractată s'ar deteriora cu desĕvîrșire saŭ s'ar distruge prin o causă oare-care, antreprenorul, asociatul saŭ garantul rĕmâne responsabil către stat, osebit de garanție, și cu orĭ ce altă avere a sa pentru reexecutarea lor, dacă se va constata că acea distrugere a provenit din negligența sa saŭ din o vițioasă execuțiune făcută în contra condițiunilor contractate, fiind supusă acea avere legeĭ de urmărire în vigóre la semnătura contractuluĭ.

Art. 45. La expirarea anuluĭ de întreținere, revisuindu-se din noŭ lucrările și găsindu-se în bună stare, se va proceda la primirea definitivă prin dresare de proces-verbal.

După aprobarea procesuluĭ-verbal de priimirea definitivă de către minister, i se va înapoia garanția și contractul va fi desființat. Acéstă aprobare se va da în cel mult 15 zile de la data procesuluĭ-verbal de priimirea definitivă.

Osebite dispozițiunĭ.

Art. 46. Plățile de acompturĭ pentru lucrările efectuate neputêndu-se face de cît în limita fondurilor disponibile prevĕzute în budget, antreprenorul nu va avea drept a reclama, sub nicĭ o denumire, verĭ-o despăgubire pentru întârzierea plăților, fie pentru lucrărĭ suplimentare prevĕḑute prin art 15, fie pentru lucrărĭ sĕvĕrșite în maĭ mult de cât cele prevĕḑute în budget în comptul anuluĭ în care s'aŭ executat, fie prin încărcarea unuĭ an prin lucrărĭ neefectuate în anul precedent.

Intârzierea, pentru causele de maĭ sus nu 'ĭ va putea servi nicĭ o-dată de pretext pentru a micșora activitatea în lucrărĭ și nu 'l va putea scuti de rĕspunderea și penalitățile ce decurg din condițiunile de față

Lichidarea situațieĭ definitive însă, nu va putea întêrḑia maĭ mult de 3 lunĭ de la data priimireĭ provisorie.

Art. 47. Orĭ-ce garanție în materie de lucrărĭ publice va fi supusă tutulor dispozițiunilor prevĕḑute în presentele condițiunĭ și va fi cu totul la disposiția ministeruluĭ ca aparținênd antreprenoruluĭ, și va putea dispune de dênsa în favórea lucrărilor contractate.

Art 48. Garanțiile angagiate conform art. 2 nu vor putea fi socotite ca degagiate de cât numaĭ după aprobarea procesuluĭ-verbal de priimirea definitivă, orĭ-carĭ ar fi prelungirile de termen acordate antreprenoruluĭ.

Aceste garanțiĭ vor servi atât pentru asigurarea executăreĭ lucrărilor, cât și pentru orĭ-ce pagubă saŭ deficit ar decurge pentru Stat din neîndeplinirea lucrărilor saŭ orĭ-carĭ alte împregiurărĭ provocate de antreprenor.

Art. 49. La cas când antreprenorul, garantul saŭ asociatul verĭ-uneĭ lucrărĭ ar depinde de o protecțiune străină, el nu va putea avea recurs la acea protecție, pentru tot ce privesce lucrarea contractată până la definitiva lichidare.

Art. 59. Tóte somațiunile făcute antreprenoruluĭ de minister saŭ de către agențiĭ sĕĭ, va avea puterea legală, și antreprenoriĭ nu vor putea, în nicĭ un cas, a nu le recunósce autoritatea și existența lor.

D'ALE ARTI

DUPE ZIARE

Din cînd în cînd, ziarele cotidiene, se îndeletnicesc cu publicarea a cîte ceva asupra artelor frumóse.—Acéstă minune de și se întîmplă fórte rar — politica copleșind totul — totușĭ noĭ ne facem datoria a culege aceste florĭ asvîrlite, puindu-le la disposiția cititorilor *Analelor*, spre a 'și putea da socoteala de *cît de mare loc* (?) ia în ziaristica cotidiană, chestiunile speciale și artistice la noĭ în țară.

Cu ocasiunea exposițiuneĭ *Grigorescu*, exposițiune tot d'auna importantă și atrăgătóre prin varietatea și măestria cu care sunt tratate subiectele sale de predilecție, ziarele cotidiene aŭ anunțat *deschiderea ușilor* și atîta tot. Ziarul *Naționalul*, sub semnătura *Sandu*, ne dă un mic studiu relativ la una din cele maĭ importante pînze ale maestruluĭ iubit, intitulată *„un cetățean în perspectivă*.

Dăm aci coprinsul observațiunilor d-luĭ *Sandu*:

„In laibăr lung, încins peste mijloc, îmbrăcat ca de sabis, viitorul cetățean romîn stă chipeș și exuberant de viață, gata să deschidă gura și să spue noua combinație. El e în momentul de a se presenta corpurilor legiuitóre și, cum știe obiceiurile țereĭ, s'a îngrijit să nu vie cu mîna gólă: o gîscă grasă i se sbate greoiŭ la subțióră lungește gîtul și dă din labe; dar jupînul e voinic, o ține zdravăn și pe cînd mîna'ĭ dréptă își îngrópă degetele puternice în puful alb și móle de pe burta nobileĭ salvatóre a Capitoliuluĭ, cu mîna stîngă trage delicat de sub laibăr din sîn, jalba cu pricina, pe care se vede timbrul și antetul: «Domnilor deputațĭ și domnilor senatorĭ». Și'ĭ sigur de isbândă. Pe chipul luĭ șiret, de o carnațiune plină de viață, se vede lumina uneĭ veseliĭ ș'a unuĭ gînd fericit. Ochiul stîng e aprópe închis, dintre pleoapele'ĭ roșiĭ abia scapă scînteierea uneĭ privirĭ piezișe, viclene scăpărătóre de inteligență; pare c'ar spune; lasă, că știŭ eŭ ce fac, cunosc eŭ și pe-aicĭ cum se 'nvêrtesc treburile.—Un început de surîs îĭ desvĕlește treĭ dințĭ din față, lătărețĭ și gălbuĭ. In atitudinea luĭ dreaptă, în aerul de mulțumire de pe figura luĭ, se vede cît de colo, că nu e un naiv ridicul, care umblă după caĭ verzĭ pe părețĭ, ci un *negustor* serios, care și-a făcut bine socotelile, a calculat de-acasă toate greutățile, și a știut din vreme să'șĭ ia toate mĕsurile.

„Această figură rumenă și umbrită într'o indicesă mulțămire de sine, e gata să ia, peste un moment, orĭ-ce expresie necesară cauzeĭ, dictată de împrejurărĭ. Trupul se va mlădia ca o păpușă de gumilastică, cuvinte convingătóre, ademenirĭ și rugămințĭ iresistibile, va avea anume pentru fie care »buir«; și fața luĭ, și ochiĭ luĭ de o mobilitate diabolică vor străbate, într'o clipală, tótă gama emoțiunilor și espresiilor insinuante. El nu se va lăsa, pînă nu va isbuti. Căcĭ e fiul aceleĭ rase neperitóre, a căreĭ teribilă luptă pentru conservare a dat organizațieĭ și temperamentuluĭ individual puterĭ și tăiușurĭ de o resistență și de o siguranță fără hotar. El a moștenit înțelepciunea luĭ Solomon, ș'a luĭ Abraham ș'a luĭ Moisi; el este întruparea tuturor suferințelor, luptelor și urieșelor eforturĭ pentru existență ale semințieĭ luĭ Iacov, sbuciumată de la urzirea lumeĭ și împrăștiată peste tot pămêntul.

„De aceea tăriea și răbdarea luĭ întrece orĭ-ce, și birue tótă stavila.

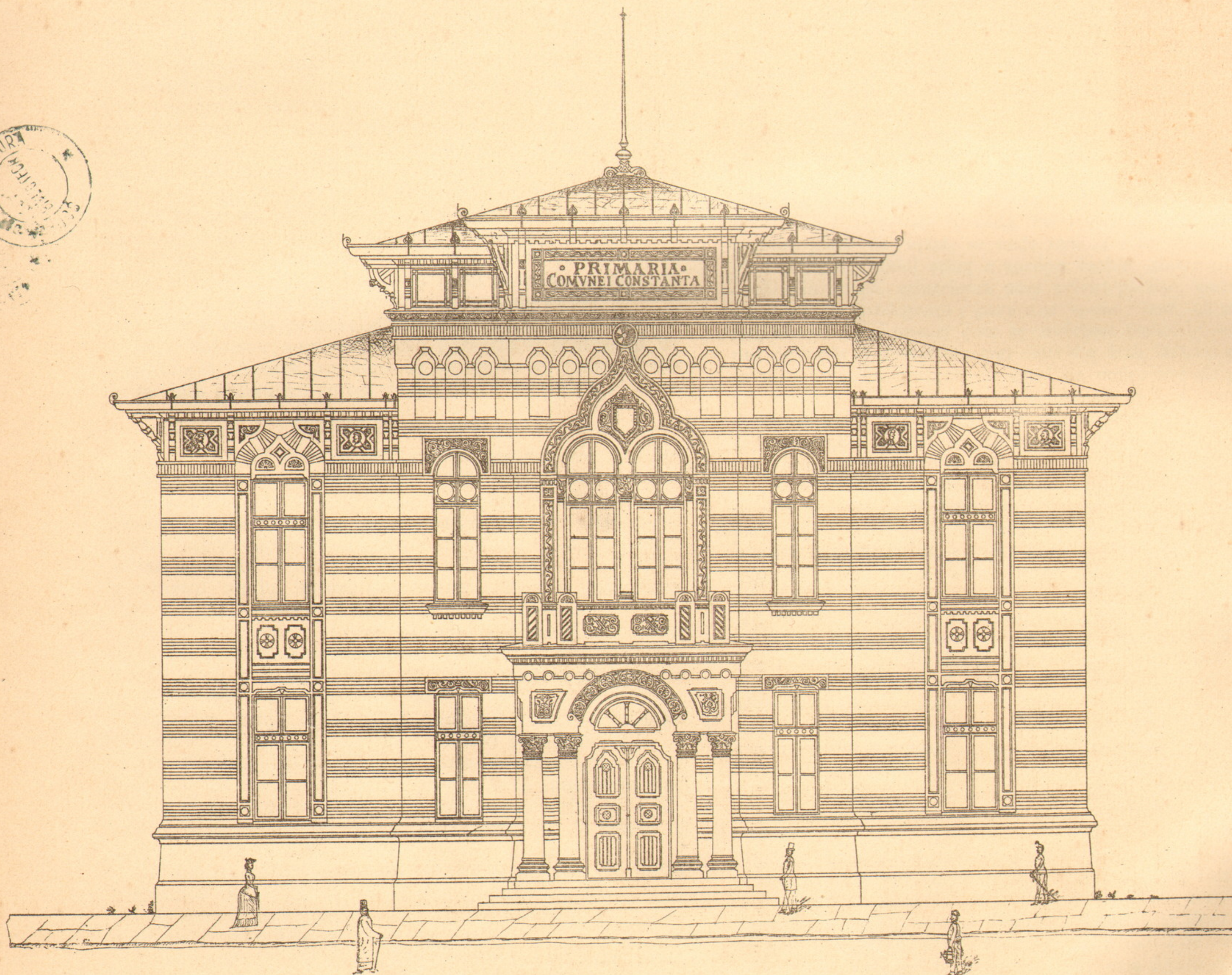
„Dar maĭ ales e interesant pentru ochiul nostru chipul acestuĭ viitor cetățean român. Talentatul nostru pictor a fost de sigur prin Moldova și acolo 'șĭ-a vĕzut modelul sĕu tras în miĭ de exemplare. Acolo ovreiul 'șĭ-a păstrat nealterat tipul și vorba și portul. Sunt orașele în Moldova pline numaĭ de ovreĭ, Printre aceștia întâlneștĭ la fie-care pas aidoma figura din tabloul d-luĭ Grigorescu.

„Mie îmĭ este fórte cunoscut obrazul și statura acestuĭ «cetățean român în perspectivă". Pe acest ovreĭ eŭ l'am vĕzut hangiŭ la Docolina, buchinisit la Bêlrad, arendaș la Drujeștĭ, zaraf la Iașĭ.... și când am intrat în sala Ateneuluĭ și am dat cu ochiĭ de el, cum mĕ privea așa—șiret, și se uita la mine închizênd un ochiŭ, mĕ așteptaĭ să deschidă gura și să-mĭ spună: Ce te mirĭ, că mĕ vezĭ la Bucureștĭ? Aĭ să vezĭ c'am să fac ș'aicĭ un «ghișeft». Și dac'am să fiu român, nu'ĭ pentru mine, zic zĕŭ, îĭ pentru «copchiĭ a mele».—

PALATVL COMVNAL DIN CONSTANȚA

PROIECT

DE
I. N. SOCOLESCU
ARCHITECT

FAȚADA
PRINCIPALA

PALATUL COMUNAL DIN CONSTANȚA

PROIECT

DE

I. N. SOCOLESCU

ARCHITECT

FACIADA POSTERIOARA

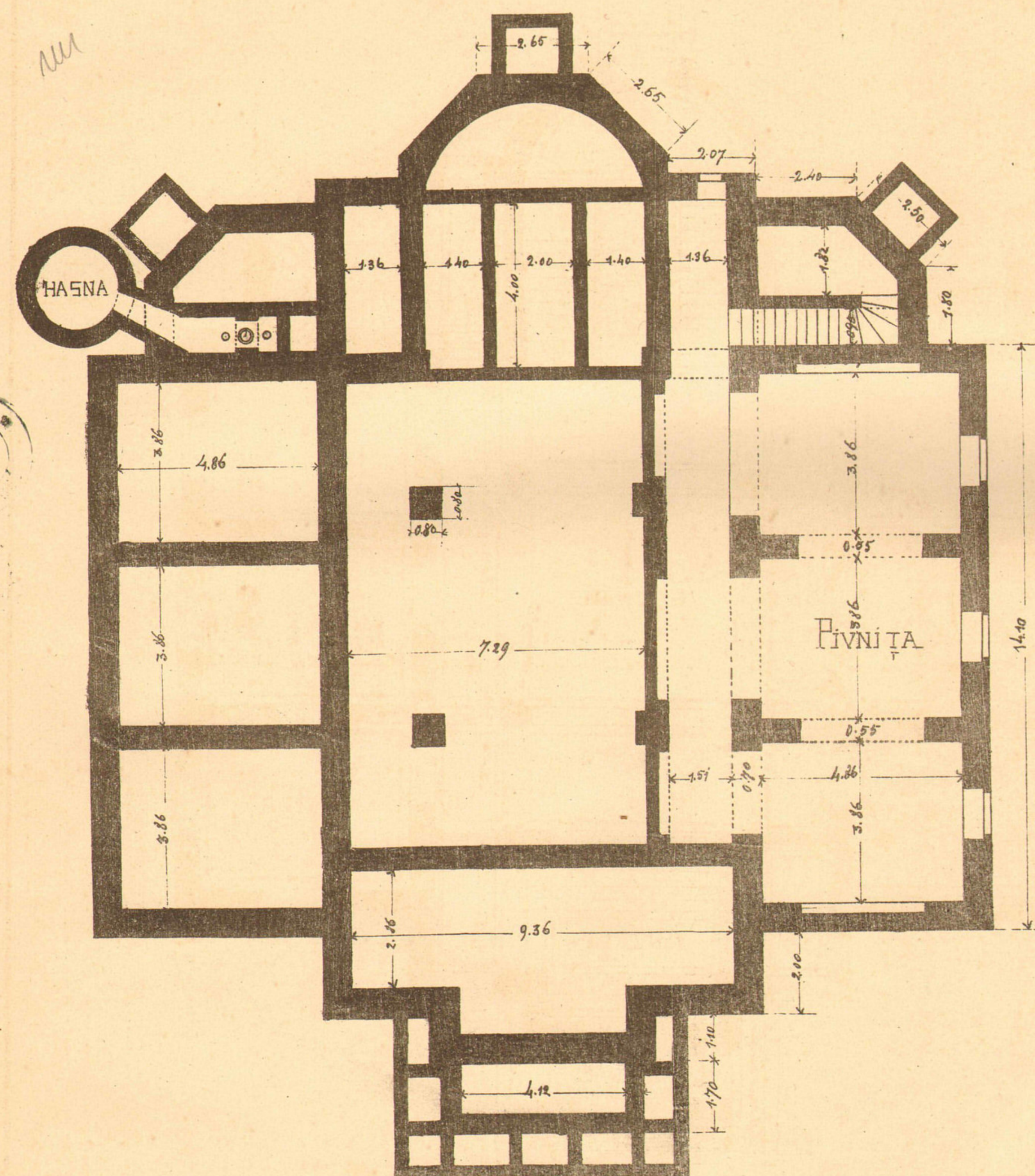
PALATUL COMUNAL DIN CONSTANȚA

PROECT

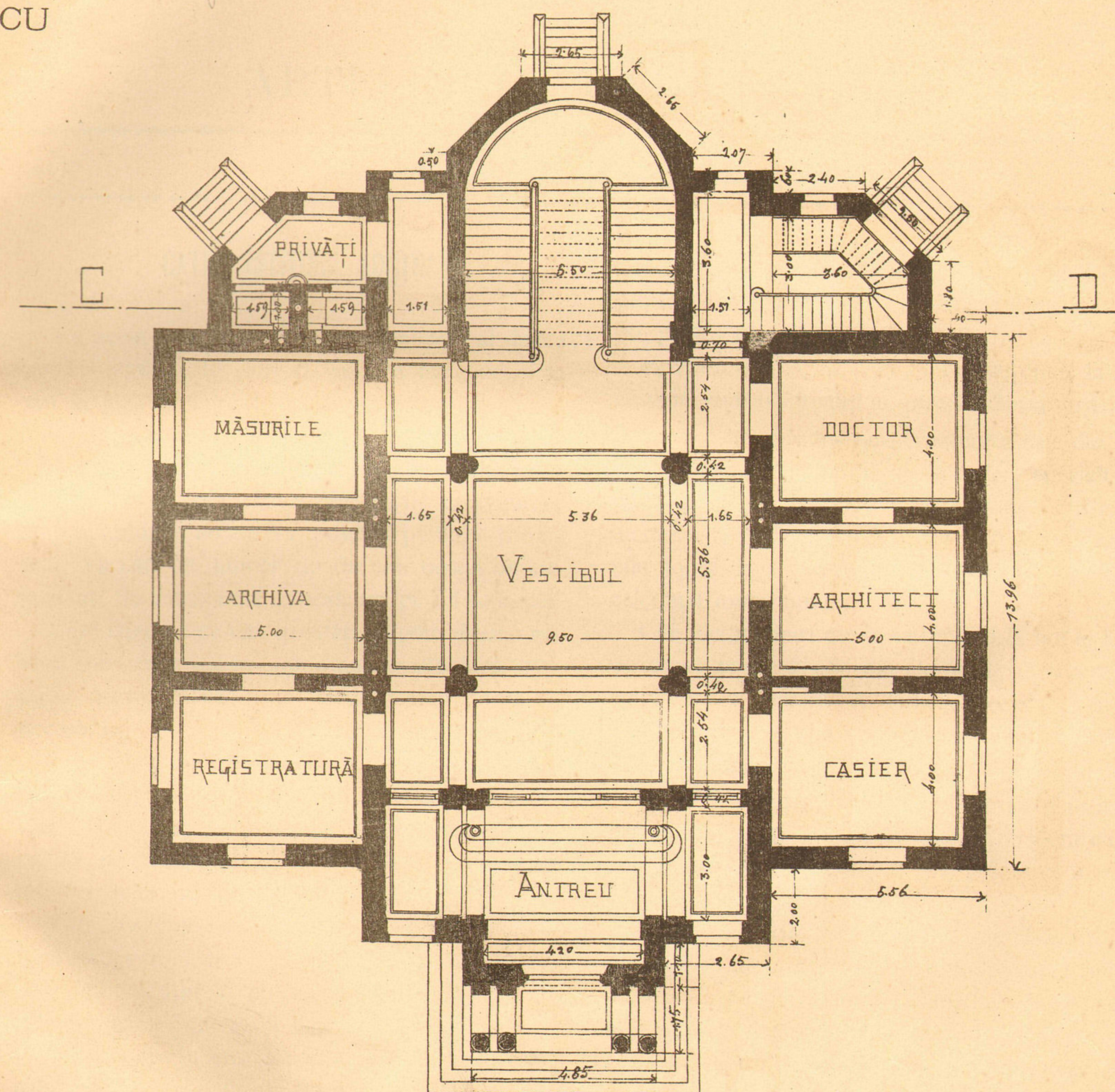
DE

I. N. SOCOLESCU

ARCHITECT

FONDAȚII

PARTER